

à la bárdos

2009.

XXI. ÉVF. KARÁCSONY

A TATABÁNYAI BÁRDOS LÁSZLÓ
GIMNÁZIUM ÉLMÉNY-
MAGAZINJA.MEGJELENIK
ÉVENTE
ÖTSZÖR

JAKO

CAR

Kereskedelm

EX

játató k

ROTTTEX

MELEG PILLANATOK AZ ÁRPÁDOS KAPU ELŐTT
A „KISFIÚK” MÉRKŐZÉSÉN

Kupagyőztes!

NAGY TAMÁS FELVÉTELEI

2009. december 4-ét irtunk, és már kora reggel, az iskolában vágni lehetett volna a levegőben az izgatottságot és a feszültséget. Minden második diák bárdosos pólóban, pirosban, feketében (vagy a két színben egyszerre) folytatta mindennapos tevékenységét, bár a szóban forgó pénteki nap egyáltalán nem volt minden-napi. Idén erre a napra esett a Mikulás-kupa időpontja. – BÁNYAY CSEPERKE

Az immár huszonkettedik alkalommal megrendezésre került focikupa évről évre nemcsak a

két résztvevő iskola diákjait, hanem a „külsősöket” is vonzza. Ez jól látszik abból, hogy ha az ember rafináltan délután kettőre (egy órával a kezdés előtt!) odament, már alig talált ülőhelyet, tulajdonképpen tele volt a csarnok.

A küzdelem színhelyére már azok a tanulók is az iskola színeiben érkeztek, akik délelőtt még „civilben” működtek. A szurkolótábor minden évben jól láthatóan elkülönül kék-fehér és piros-fekete térféltre, és a világrt sem szegné meg senki az iratlan szabályt, mely szerint a bárdosok jobbra, az árpadosok balra ülnek.

Mindenki izgatottan várta a kezdést, a há-

rom órát, amely lassan el is érkezett. Idén a mi iskolánk szervezte a kupát, így a Mikulás és a krampuszlányok is közülünk kerültek ki. Egy meglepetéssel indítottunk, ami talán nem is volt olyan nagy meglepetés, mint vártuk, de óriási ovációt váltott ki a tanárnőink tánca. A Bárdos tizenegy tanárnője lejtett egy háromperces csodát, aminek a vége egy „Hajrá, Bárdos!” felirat volt. Nyugodtan mondhatjuk, hogy ez volt a kupa hivatalos megnyitója, ami megalapozta a hangulatot. A Bárdos-részen biztos, mert a zenét alig lehetett hallani a sikolyoktól és a vastapstól. Valljuk be, a tömeg örjögött.

Nem is húzták sokáig az időt, hamarosan elkezdődött az első meccs, a tanárok, az öregdiákok és a szülők után egy újabb újítás, a „kisfiúk” (7-8. évfolyam) meccse. A hetedik-nyolcadik osztályos srácok derekasan helytálltak, összeszedettek voltak, és bár az első gól viszonylag sokáig váratott magára, utána megtákosodtak, és lőttek még kettőt. Mandel Balázs, Valics Márk, Vankó Bence és Sánta Ferenc nevét – legalábbis nagyon reméljük – hosszú időre memorizálnunk kell.

A meccs utáni szünetben láthattuk az Árpád nagytáncát, ami megfelelt a várakozásoknak. Nem tudom, hogy kifejthetem-e, mit is foglal ez magába, de szerintem mindenki döntse el magában, hogy tetszett-e neki vagy sem.

A tánc után újból erőt gyűjtve vágunk bele a lányok meccsébe, amin – igaz – nem sikerült gólt rúgnunk, de a kapusunknak, Terdik Tamarának (11. d) és a két csodahátvédnek (Kovács Fanni és Fekete Viktória a 11. ából) köszönhetően mi sem kaptunk. A remény tehát, hogy idén visz-

A LÁNYOK NAGYTÁNCÁT
AUER DALMA ÉS BÁNYAY
CSEPERKE (11. A) TANÍTOTTÁK BE

Bárdos-híradó

Nagy hírek a kisvilágból

2009 őszén az ELTE Természet-tudományi Kara egy Országos Diákkutatói Programot hirdetett meg, amelynek célja a középiskolások érdeklődésének a természettudományok felé fordítása. Az országos tehetséggondozó program keretében a tanulmányi versenyekben kiemelkedően jól szereplő gimnazisták vehetnek részt. Mindezt november 13-án (péntek) nyitották meg, amelyen az iskolánkat 10 tanuló képviselte a 11. és 12. évfolyamból Medvéne tanárnő vezetésével. Vonattal mentünk Budapestre, ahol az előadások 13 órakor kezdődtek. Matek, fizika, biológia, kémia, földrajz volt a választék. Mindegyik helyszínen érdekességekre hívták fel a figyelmünket az előadók. Mondandójukat színesen, képekkel, vetítésekkel gazdagítva adták elő. Pici bepillantást az egyetemi életbe is nyertünk. Élményekkel, ismeretekkel gazdagabban tértünk haza. BARABÁS JÚLIA

Kutató diákjaink

2009. november 6-án került megrendezésre a tatabányai Modern Üzleti Tudományok Főiskoláján egy tudományos szimpózium, amelyen a megye középiskolái különböző előadásokkal képviselték magukat. Iskolánkat Madarász Anna és én képviseltük egy kémiai (a trícium izotóp gyakorlati alkalmazásával foglalkozó) és egy biológiai (az ebihalak egyedfejlődéséről szóló) témájú előadással. A zsűri megosztott első hellyel díjazta az ebihalakról szóló előadásomat. A másik első helyezett, egy győri középiskolás fiú a zuzmótérképezésről szóló előadással nyerte el a zsűri elismerését.

VARGA BALÁZS

Agyszöveteken agyaltunk 2009 novembere különösen jó hónap volt a Bárdos emelt biosz csoportjainak. November elején az Orvostudományi Kutatóintézet budapesti kutatólaboratóriumában tettünk látogatást.

A délelőtt folyamán előadásokat hallgattunk az intézetben folyó kutatásokról és ezek jelentőségéről. Ezután egy rövid állófogadást követően körbevezettek bennünket a laboratóriumokban. Az előadásokból megtudtuk, hogy a kutatóintézet

fő kutatási területe az agyműködés vizsgálata. Délután a laboratóriumokban különböző agyszövetmintákat nézhettünk meg (többnyire egerekét, bár akadt néhány emberi minta is) profi mikroszkópok segítségével, és pár percet még az elektronmikroszkópnak helyet adó szobában is eltölthettünk. Itt a mikroszkóppal dolgozó fiatalember egy szabad szemmel alig látható agyszövetmintában mutatta meg nekünk a különböző sejtalkotókat – több ezereszeres nagyításban. Az elektronmikroszkóp egyébként egy egész szobát elfoglalt, és furcsa, csörgő hangja volt – mint megtudtuk, a gépezet hűtésére szolgáló vízcső miatt. Ezt követően benéztünk még néhány munkalaborba is, ahol a kutatásvezetők az adott laborban folyó kutatásokról és különböző sejtfestési eljárásokról beszéltek nekünk nagyon tudományos hangnemben.

A látogatás egy újabb állófogadással végződött, és a dugókkal tarkított budapesti forgalom ellenére kora estére vissza is értünk Tatabányára. VARGA BALÁZS

Karácsonyi puncsozás

December 19-én kicsit megpróbáltuk enyhíteni azt a csalódást, amit

A KARÁCSONYI PROGRAMOT A NYOLCADIK ÁSOK SZERVEZTÉK

NAGY TAMÁS FELVÉTELEI

az jelentett, hogy szombaton is iskolába kellett jönnünk. Arra használtuk a komoly tanulás utáni bő

tábol mindenki megkóstolhatta a karácsonyi (alkoholmentes) puncsot – ennek kínálása már hagyomány-

CSEPIÉK KAKAÓ HELYETT MOST PUNCSOT MÉRTEK

EZ A DIVAT

Bár iskolába járunk, most is figyelniünk kell a divatra. Az idei őszi színei: zöld, bíborvörös, lila, kék, sárga, barna, narancs, arany, ezüst, piros, pasztellszínek, vajszin, fekete és a fehér.

Jó, a színek megvannak, de mi a helyzet a fazonnal? Ezt is megmondjuk: az idei őszi divat kínálata (mű)szőrmés kabátok és felsőrészek. Bőrrel vagy szövetel kombinálva gyönyörű, elegáns kompozíciókat kapunk, melyeket bármilyen alkalomra hordhatunk. Ha a sportosabb stílust kedvelitek, akkor is hordhatjátok egy lapos talpú (mű)szőrmés csizmával kiegészítve. De egyszerű zártabb cipőt is viselhetünk a csizmák helyett szép harisnyával, vagy zoknival. Ha a lapos sarkú cipőket kedvelitek, a balerinacipők mellett a pántos és a belebújós megoldások is diva-

tosak. A lakkcipők sem mentek ki a divatból, és a feketén kívül más színeket is nyugodtan viselhetünk. A magas talpú platformcipők finom darabjai is szerepelnek idén az őszi női divat palettáján. Az őszi-téli csizmadivat középpontjában az extrém hosszú, combközépig érő csizma áll, melyet inkább harisnyával, mintsem nadrággal ajánlunk.

Az őszi divat hozzávalója a mókás kicsit Pál utcai fiús sapka flitteres szaténból és puha kasmirból. Divat a nadrágkosztüm, a bermuda, a nyakkendő és az elmaradhatatlan svájci sapka.

Folyamatosan divat a biszu, a boss, a kalap, a sál és kendő minden mennyiségben. Divatosak a hatalmas sokféle színű táskák lógókkal díszítve.

PINTÉR BEATRIX ÉS SZABÓ NAPSUGÁR ÖSSZEÁLLÍTÁSA

egy-másfél órát, hogy rendhagyó karácsonyelőzetest tartunk: a 8. osztályosok, illetve az iskolarádiósok az ünnepi izék és kellemes dallamok világába vezettek el bennünket. Varga Istvánné tanárnő és stábjá jövol-

nak tekinthető ilyenkor, a téli szünet előtt. Idén viszont a 8. osztály azt is bemutatta, hogy különböző népek miféle szokásokkal és hagyományos ételkkel, süteménnyel várják a karácsonyt. Vetített összeállítást tekinthettünk meg erről, és minden osztály feladatlapot, totót, keresztretjvényt is kapott, amellyel lemérhettük, mennyire figyeltünk, vagy mennyit tudunk magunktól is erről az ünnepről. Szerencsére a „szemléltetés” nemcsak a szemnek szólt: a bemutatott sütemények jó részét el is készítették a diákok (és rokonai), és az aulában a vetítés végén mindent meg lehetett kóstolni. A pompás hangulat fokozásaként pedig a rádióban karácsonyi kívánásműsor szólt. Reméljük, örömet okoztunk...

À LA BÁRDOS ☛ A Bárdos László Gimnázium élménymagazinja. Megjelenik ötször egy tanévben. XXI. évf., 2009. karácsony hava. Lapszerkesztők: Giczey Csenge, Járfás Vivien, Kollár Alexandra, Madarász Anna. Munkatársak: Csillag Sára, Kovács Zsófia, May Anna, Rácz Réka, Szabó Anita. Felelős szerkesztő: Nagy Tamás. Olvasószerkesztő: Dobrova Zita és Sipos Etelka. Felelős kiadó: Sándor János igazgató. A lap címe: Bárdos László Gimnázium, 2800 Tatabánya, Gál István-ltp. 701. Telefon: 34/311-749 E-mail: zekany@chello.hu, dzit@vipmail.hu Ismételtlen felhívjuk kedves olvasóink figyelmét, hogy a korrekciós tájékoztatás érdekében a cikkeknek akkor is megjelenést biztosítunk, ha tartalmukkal a szerkesztőség nem feltétlenül ért egyet.

Segítség az iskolán belül

NAGY TAMÁS FELVÉTELE

November végén háromnapos kortárssegítő-képzésen vettünk részt öt iskolatársammal – a létszámunk azóta sajnos kettővel csökkent. Eleinte csak elképzeléseink voltak arról, hogy mi is lesz ez, így kicsit bizonytalanul, de azért lelkesen mentünk be az Óvárosi Közösségi Házba az első napon, és végül még lelkesebben jöttünk el onnan az utolsón.

Egy latyakos csütörtök reggelen – ahelyett, hogy iskolába mentünk volna – elindultunk megkeresni a Közösségi Házat. Kicsit izgultunk, hiszen csak sejtettük, hogy mi is ez a dolog valójában.

Elsőként a jelenléti íveket kellett aláírni – persze, hiszen nem lógni mentünk mi. Sőt, még egy szombatot is rááldoztunk, de ezt én személy szerint egyáltalán nem sajnálom. Legalábbis így utólag nem.

A segítőjelöltek általános és középiskolából is jöttek, az oktatóink pedig szakképzett szociális munkások voltak. Megtanultuk, milyen a jó segítő, hogyan kell bizalmi légkört kialakítani, hogyan ne erőltessük rá magunkat senkire, amikor segítséget nyújtunk (és soha, de soha ne kérdezzünk miérttel). Foglalkoztunk ezenkívül addikcióval (függőségek), az emberi jogokkal, és a sexualitással. De nem unalmas, prédikálás-jegyzetelés formában! Aktívan részt kellett vennünk, kifejezteni a véleményünket, szituációs gyakorlatokat csinálnunk. A csapat is nagyon jól összekovacsolódott, eleinte gyakorlatilag vadidegenekkel dolgoztunk-tanultunk együtt, a végére pedig teljesen megbíztunk egymásban.

Tervekkel telve jöttünk el az utolsó napon. Feladat is volt, hogy iskolánként összeüljünk, és a tanév hátralévő részére készítsünk egy tervet, ami kifejezetten a mi iskolánk problémáival foglalkozik. Felmerült például az örömfal és a panaszfal gondolata, amire kis megjegyzéseket írhattok örömtökről-bánatokról; tervezzük prezentációkat, programokat (reméljük, hogy

ezekre majd az iskola vezetősége is áldását adja), illetve egy „lelki-ládát”, amibe jelígre lehet „bedobni” a problémáitokat, mi pedig válaszolunk rá, segítünk. Nem megoldjuk, hiszen mi nem tudjuk, és meg sem próbálhatjuk azt a munkát elvégezni egy háromnapos képzés után, amit más éveig tanul. Mi arra lettünk megtanítva, hogy hogyan segítsünk a kortársainkon a magunk szintjén, akár csak egy beszélgetéssel is, hiszen gyakran az is rengeteget segít.

Forduljatok a jövőben bizalommal Katona Xéniához a 10. b osztályból, illetve Kollár Alexandrához, Skrinár Alexandrához és Kovács Zsófiához a 11. c osztályból.

- KZS -

TÖBBEN TOVÁBBJUTOTTAK AZ OKTV-N!

A Bolyai matematika csapatversenyen országos 11. helyezést ért el a 7. osztályos csapat (Major-Eisler Botond, Makacsek Gábor, Sorbán Zoltán, Váradai Gergő). Megyei 2. helyezést ért el a 8. osztályos csapat. Felkészítő tanáruk: Csermák Júlia tanárnő.

Országos magyarversenyen negyedik helyezést ért el a 8. osztályos csapata (Huber Annamária, Kossela Lili, Pohner Kata, Zemplényi Zsófia). Felkészítő tanáruk: Ogonovszkyné Tanczer Erzsébet tanárnő.

Az Országos Középiskolai Tanulmányi Verseny harmadik (!) fordulójába jutott tanulóink: történelem tantárgyból Kassay-Farkas Réka, felkészítő tanára Pleier Tamás tanár úr; matematika tantárgyból Kiss Judit, felkészítő tanára Tegez Rita; informatika tantárgyból Miglász Dániel, felkészítő tanára Nagy Kálmán tanár úr. Olasz nyelvből továbbjutott Stréhli Brigitta, felkészítő tanára Glodánné Kovács Andrea tanárnő.

A versenyt továbbfolytató tanulóknak sikert kívánunk, a többieknek gratulálunk!

Nyelvet öltünk! A nyelvművelő mozgókiállítás

Tatabányán november 24-én és 25-én tekinthették meg az érdeklődők a Petőfi Irodalmi Múzeum 2009. évi mozgókiállítását. Osztályfőnökök és magyartanárok kíséretében többek között a Bárdos diákjai is tömegesen ellátogattak a Sportcsarnoknál álló buszhoz. – RÁCZ RÉKA

A Petőfi Irodalmi Múzeum legutóbbi sikeres mozgókiállítását 2008-ban indította „Nyugat busz” címmel. Idén szintén egy ehhez hasonló busz indult újtárra az országban, sőt a határon túl is. Ezt a kiállítást „Nyelvet öltünk!” címmel indították újtárra június 26-án, Kazinczy Ferenc születésének kétszázötvenedik évfordulójának és a nyelv évének – 2009 – tiszteletére.

Ez a kiállítás hasznos volt nyelvünk megismeréséhez és műveléséhez, hiszen a hajdani nyelverteremtők és nyelvújítók munkásságát mutatta be. A belső részben végigkövethettük a magyar nyelv alakulását egészen az első írásos emlékeinktől kezdve. Betekintést nyerhettünk olyan megdöbbentő adatokba, minthogy a nyelvünk csaknem egymillió szót tartalmaz, amiből mi csak huszonöt-harminc ezret használunk. Emellett érdekes nyelvi jelenségeket is bemutatottak, mint a palindromok, amelyek betűit visszafelé olvasva is ugyanazt a mondatot adják ki.

Sok magyar író és költő munkásságát és életét is betekintést nyerhettek az érdeklődők, az összefoglalókat híres idézeteik és a kézzel írott műveik másolatai színesítették. Voltak olyan versek, szövegrészletek, amelyeket akár meg is hallgathattunk, vagy az életrajzok feldolgozását megnézhattuk filmekben. A busz külsején egy humoros képregény volt látható, amely szintén híres magyar szerzők életével vagy egy-egy idézetével kapcsolatos, sokszor szórakoztató párbeszédet tartalmazott. Itt találkozhattunk a különböző tájegységekre jellemző nyelvi sajátosságokkal is.

A látogatóknak két különböző feladatsort is összeállítottak. Az egyik része kérdéseket tartalmazott, amelyekre a busz belsejében található információk alapján lehetett válaszolni. A másik része leginkább nyelvi játékokból állt, mint például olyan anagrammákból, amelyekből írók, költők nevét lehetett kirakni, vagy éppen egy tréfás szöveget kellett összeállítani különös szavak használatával.

A kiállítás fő célja az volt, hogy megismertesse a fiatalokkal nyelvünk szépségét és értékességét, s ennek a célnak az elérése a busz eddigi látogatottságát és sikerességét tekintve remekül halad.

FÖLDI IMRE VÁROSI SPORTCSARNOK

A tavalyi és az idei Mikulás-kupa közötti időben felújították a tatabányai sportcsarnokot. Az 1970-es évek elején a budapesti Körcsarnok licence alapján épült terem berendezése az évtizedek során elöregedett, ezért az önkormányzat egységes akaratral, 212 millió forint értékben felújította a létesítményt. Március 21-én országos sportvezetők jelenlétében adták át a felújított csarnokot, amit a város egyéni olimpiai bajnokáról, Földi Imre súlyemelőről neveztek el. A modernizált betonaréna befogadóképessége 850 fő. Ugyan a kézilabdázók is sok öröme adnak lehetőséget, de mi tudunk egy rendezvényt, amelyen minden évben abszolút telt ház van...

szaszerezük a kupát, nem erősödött meg, de legalább hosszú időn keresztül valószínűnek tűnt. Bár a második féldőben már több forró szituáció adódott mindkét kapu előtt, úgy tűnt, mindkét csapat leányai a biztosra mennek: elsősorban sírni nem akartak. Mivel a csapat gerince még jövőre is rendelkezésre áll, talán tovább nőnek az esélyeink.

A csajok játéka után következett a mi lányaink nagytánc. Piros-fekete ruha és rengeteg (ötvenhat!) táncos lábú leányzó öregbítette a Bárdos-tánc hírnevét. Még ha a kupát az Árpád is vitte volna el, akkor is a táncos diadalt idén is mi arattuk... Hatalmas fölényel!

A táncos erkölcsi győzelem után következett az a meccs, amelyre a tanármeccs eltörlése óta a legjobban várunk, a fiúk mérkőzése. Fehérben a mi fiaink, kékben az ellenfél. A szokásos meccs alakult ki, hajtás ezerrel. Mondhatjuk izgalmasnak is, bár nekem az a véleményem, hogy a 16-18 éves fiúk gyorsaság, kombináció és lövőerő szempontjából már kinőtték ezt a pályát. A hosszú labdák elérhetetlenek, a rövidre mindig lecsapott valaki, így

A MIKULÁS-KUPÁK TÖRTÉNETE

A 22. kupát nyertük december 4-én a tavalyi árpados győzelem után. Az 1988 óta megrendezett sportprogramon kezdettől fogva a város két gimnáziumának leány-, fiú- és tanárcsapatai mérték össze foci tudásukat. Volt öregfiú- és szülőmeccs is, de második éve maradt el – nem miattunk! – a tanárok mérkőzése és idei újdonság a kisgimnazista fiúk játéka. Az összestésben 15:7 az állás javunkra. Az Árpád győzelmeinek éve: 1988, 1992, 1996, 2003–05 és 2008. További kutatás kell hogy feldolgozza, hogyan alakultak az egyes mérkőzések eredményei, bár összesítésben a lányok és tanárok eredményei az Árpádnak, a kisebb és nagyobb fiúk sikerei a Bárdosnak kedveznek.

NAGY TAMÁS FELVÉTELEI

évről évre csak a test-test elleni küzdelem dominál. Azt meg kár labdarúgásnak nevezni...

Az első féldőben gyorsan és ügyesen megszereztük a vezetést, de ez igazából az Árpád fiait nyugtatta meg. Sajnos több gólt nem sikerült rúgnunk. A fiúk mérhetetlen akarata és igyekezete ellenére, mely miatt sajnos az összes lehetőséget elbaltázták, ezt a játszmát szerencsés fordítás után a legkisebb különbséggel elveszítettük (1-2). De nincs ok az aggodásra, hiszen a finálé előtt – ami azt foglalta magába, hogy mindenki eltáncolta az összes táncot – már mindenki tudta, hogy ki a kupagyőztes. A Mikulásnak szinte be sem kellett mondani, mert a bárdosos oldalon nem lehetett találni olyan embert, aki ülve maradt volna. Mindenki ugrált, sikoltozott, üvöltözött, tapsolt, azt a piros felfújható izét ütögette, verte a dobót, fújta a kürtöt és lengette a sálát, mert... igen, idén a Bárdos a kisfiúk mérkőzésének köszönhetően jobb gólkülönbséggel (4-2) nyerte meg a Mikulás-kupát!

A bárdos gimi adventi műsora

A színpadról és a nézőtérről...

ÉDES OTTHON

NAGY TAMÁS FELVÉTELEI

2009. december 18-ára kapott helyet idén iskolánk a Közművelődés Házában, hogy megtartsa szokásos adventi estjét. Idén a műsor illeszkedett a TÁMOP-pályázat iskolatörténeti programsorozatához is. Képviseltette magát az esten a bejövő ötödikes osztálytól kezdve minden iskolai évfolyamunk, és az iskola mostani tanítványainak műsorát egészítették ki a nemrég végzett tanulók, öregdiákok, valamikori bárdosos tanárok produkciói. Természetesen fellépett az iskolával egy évtizede szoros kapcsolatban lévő – szinte a történetünkhöz tartozó – Évszakok kamarazenekar is.

December tizennyolcadika. Szinte mindenki egy kicsit másképp láthatta aznap este a Közművelődés Házát. Szereplőként csak az járt a fejünkben, hogy „Jaj, csak el ne rontsam!” vagy „Mi is következik?”. De persze vannak már többen is, akiknek meg sem kottyán egy kis reflektorfény és egy csurig telt nézőtér – ugyanúgy mondanak szöveget, verset, táncolnak, avagy énekelnek, zenélnek, mintha semmi zavaró tényező nem volna.

A rendezők persze dupla olyan feszültek voltak, mint a szereplők. Azért mégiscsak ők szervezték

az egész előadást, és bizony bennük volt a félsz, hogyan fogadja a közönség. Hogy megtudjuk, hogy végül hogyan fogadta, a közönség egyik gyermekéért izgult – tehát természetesen elfogult – tagjával készítettem riportot.

☛ Hogy érezted magad az előadás alatt?

– Összességében jól éreztem magam, egy percet sem „unatkoztam” vagy éreztem úgy, hogy a műsor valamelyik része ne lenne érdekes. Kicsit tartottam attól, hogy újabb adventi „Jézus születik”-előadást látok immár az óvodás és iskolás évek alatt sokadszorra, de örömmel néztem a betlehem újabb kori változatát, és emellett sok színes műsorszámot is élvezhettem.

Több korosztály is elmondhatta, mit jelent számára a karácsony, ki dalban, ki versben vagy prózában, táncban mutatta meg tehetségét. Láthattunk csodaszép havas, téli képeket, hallhattunk csodás zongorajátékot, az énekkar gyönyörű énektől pedig elámultam.

☛ Mi tetszett a legjobban?

– Számomra a legszimpatikusabb az volt, hogy minden stílus megtalálható volt a műsorban. Mindenki talált magának olyan részt (gyermek előadásán kívül is), amely a kedvére való volt, a műsor összeállítói mindenkire gondoltak. Hallhattunk komolyzenét az Évszakok Kamarazenekar jóvoltából, felüdítő és pörgős volt az Akusztikus Dobókocka. Sok szép verset és prózai előadást is megtanultunk, ami bensőségebbé tette a hangulatot. Nemcsak szülőket láttam a sorokban ülni, nagyszülőket és sok ismerős tanárt is felfedeztem. Olyan diák is eljött, aki nem szerepelt a színpadon, együtt ült osztálytársaival, miközben társai előadását nézte. Ebben a rohanó mai világban meg kell becsülnünk ezeket az estéket, amelyeket barátok, tanárok és gyermekeink között tölthetünk. A diákok tényleg szívvel-lélekkel készültek.

☛ A túlóladról lehetett látni, hogy izgultak a szereplők, esetleg egyik-másik el is akadt?

– Nem vagyunk egyformák. Közöttetek is biztos vannak olyanok, akik már gyakorlott fellépők, meg sem kottyán nekik a szereplés, de vannak akik izgulósabbak. Ha volt is ilyen, természetesen mi nem vettünk észre semmit, minden gördülékenyen zajlott az est folyamán. Persze minden szülőnek megdobbant a szíve, mikor saját gyermekét látta a színpadon. Lehet, hogy ekkor mi izgultunk jobban? Köszönjük nektek és felkészítő tanáraitoknak!

Hát igen, így látták a nézők. Remélem, azok, akik kritikusabban nyilatkoztak volna, azok is összességében hangulatosnak találták ezt a műsort, és remélem, annyi közös bennünk, hogy ezen az estén tényleg átértéztük, mi is a karácsony lényege... mindenki ugyebár egy kicsit másképp.

SUTÁK VANDA

ZENÉS-IRODALMI EST

A szívmengető, sokszor valóban megható bárdosos karácsonyi műsort 1995-ben rendezték meg először – akkor még csak az iskola keretei között, családi hangulatban. Azóta ezen az estén hagyományt számít az igazgató úr ünnepi köszöntője, az énekkar, az irodalmi színpadosok előadása és a betlehemi játék bemutatása. Ez utóbbit először Csordás Tiborné tanárnő tanította be a kispapnőzetáknak. A műsor azóta kinőtte az iskolát, hiszen rengeteg szülő, rokon, barát kíváncsi a rendkívül színes adventi estre. A hagyományos műsorszámok mellett olykor táncprodukciókat, könnyűzenei betéteket, a tanulók által írt saját jeleneteket is élvezhettünk. Különböző meghívott vendégek is fel-fellépnek ekkor a Közművelődés Háza színpadán, többször volt már vendégünk a Lloyd's együttes és az Évszakok kamarazenekar. Tehát a műsor minden évben változik, minden évben új meglepetéseket tartogat.

Kárpátaljáról Alsógallára

Rövid beszélgetés Kracs Árpád tanár úrral

Újságunk évről évre készíti interjút azokkal a tanárokkal, akik év elején az iskolánkba kerülnek. Kérdezzük őket az első benyomásokról, az év eleje óta itt töltött időről, a terveikről. Sorozatunkban most Kracs Árpád tanár úrral ismerkedhetnek meg közelebbről az À la Bárdos olvasói MAY ANNA és VAJÓ VIKTÓRIA jóvoltából.

☛ **Tanár úr év elején érkezett az iskolánkba. Hogy érzi magát itt, nálunk? Mi a véleménye az itteni diákokról, tanárokról?**

– Először is nagyon jól érzem magam, az elvárásaimnak megfelelően, sőt, azon túl is; a gyerekek is aranyosak, tisztelettudóak, a kollégák is kedvesek, úgyhogy úgy érzem, fél év elteltével sikerült beilleszkednem mind a gyerekek, mind a tanárok közé. Nagyon tetszik az iskola, nemcsak mint egy korszerű épület, hanem az a milió, amiben élnek és dolgoznak a bárdososok.

☛ **Kérem, meséljen valamit a gyerekkoráról!**

– Kárpátalján születtem, Záhonytól úgy tíz kilométerre egy Téglás nevű községben. Elégé eleven gyerekek voltam, voltak is gondok velem, de többnyire nem csináltam rossz dolgokat, mindig meggondoltam, mikben veszek részt. A szomszédos községbe jártam általános és középiskolába; általában jó tanuló voltam,

de mint minden fiatal, én sem szerettem akkoriban tanulni. Ezért nem lettem sem történelem, sem magyar nyelv és irodalom szakos tanár.

☛ **Hogy került a tanár úr ide, Magyarországra?**

– 1994 augusztusában települtünk át Magyarországra feleségemmel és fiammal. Feleségem tanárnő, fiam pedig jelenleg 11-es, tehát akkor egyéves volt. Tiszadobra, egy nevelőotthonba kerültünk, ahol a feleségem magyar nyelv és irodalom szakos tanárként, én pedig nevelőként dolgoztam hat évig. 2000-ben Tatabányára költöztünk, és a Kőrösi Csoma Sándor Általános Iskolában tanítottam matematikát. Eközben végeztem el az ELTE-n az informatika szakot, így azóta ennek a tárgynak az oktatásával is foglalkozom. Kilenc évig dolgoztam ott, majd – mint tudjátok –, az idén szeptembertől tanítok a Bárdosban.

☛ **A matematika általában nem tartozik a diákok kedvenc tantárgyai közé. Miért esett a választása éppen a matematika (és informatika) tanári pályára?**

– Az az igazság, hogy nem szerettem volna tanár lenni, gyerekkori vágyam a pincérkedés volt. Aztán a középiskola után azonnal behívtak katonának. Már érettségi után jelentkeztem matematika–fizika szakra, de a katonaság miatt nem tudtam elmenni a felvételire. A katonai szolgálattal vettem fel

MÉG A NAGYSZÜNETBEN SEM PIHENHETNEK AZ À LA BÁRDOS SZERKESZTŐI...

FOTÓ: NAGY TAMÁS

újból a kapcsolatot középiskolai osztályfőnökömmel, aki szintén a továbbtanulásra biztatott. Később neki köszönhetően lettem inkább matematika-, mint fizika szakos tanár. Azért szerettem mindig is a matematikát, mert szerintem keveset kell tanulni, de a megtanultakat nagyon jól kell tudni alkalmazni. Itt nem a bemagolás a lényeg, hanem a gyakorlat.

☛ **Önt gyakran láthatjuk fényképezőgéppel vagy videokamerával a kezében.**

– Igen, régi vágyam a fényképezés. Lényegében soha nem tanultam fényképezni; hobbi szinten üzem. Ez pedig úgy kezdődött, hogy az előző iskolában ez egyfajta szükségszerű lehetőség volt, és akkor ragadtam meg ez a dolog. Ezzel az informa-

tikai tudásomat is fejlesztem, mivel különböző kép- és videoszerkesztő programokkal is foglalkozom.

☛ **A diákok többségét érdekli, hogy honnan származik a tanár úr nem mindennapi neve.**

– Ehhez egy kicsit vissza kell menni az időben. Az a terület, ahonnan származom, az első világháború után Csehszlovákiához tartozott, a második világháború után pedig Ukrajnához, és a Szovjetunióhoz csatolták. A nagymamám az első és a második világháború között megismerkedett egy cseh–morva fiatalemberrel; ő hagyta rám ezt a nevet. Tehát ez egy cseh eredetű név: ott nem ritka, hogy egy szóban egymás mellett több mássalhangzó is van.

☛ **Az olvasók nevében köszönjük szépen a válaszokat!**

A Bárdosban járt a Mikulás

A hagyományokhoz híven idén is eljött a jó öreg, nagy szakállú Mikulás iskolánkba. A megszokottól eltérően viszont a sarkvidéki okozott némi meglepetést...

December 22-én, a harmadik óra befejeződése után ismét összegyűltek iskolánk tanulói, hogy láthassák az ilyenkor megszokott karácsonyi kis műsort. Újra megtelt az aula érdeklődő és kevésbé érdeklődő diákokkal. De azt hiszem, hogy mindenkinek okozott vidám perceket a műsor. Mikulásunk a XXI. századnak megfelelő stílusban jelent meg előttünk, de krampuszait sem kellett féltelnünk. Virgács helyett egy kis táncos ajándékozta meg

KRACS ÁRPÁD FELVÉTELE

bennünket, míg a főszereplő ismét elhozta magával tanárainknak szánt kedves versikéit. Némelyik vers kissé élesre és talán túlságosan is igazra sikerült, de bizony voltak olyanok is, amiken az aulában összegyűlt diákok jókat nevettek, és sikerült mindenki-

nek mosolyt csalni az arcára. A legnagyobb sikert idén is Hoffer tanár úr versikéje és szereplése okozta, de Ibi néninek sem volt sokkal kisebb a népszerűsége. A műsor alatt szinte kivétel nélkül mindenki érdeklődve figyelte Mikulásunkat. Nem csoda.

llyenkor legálisan is jókat lehet mosolyogni tanáraink szokásain, tanítási módszerein, jellemén.

A téli szünet méltó kezdete volt ez a karácsonyi „ajándékozás”. Egy kicsit mindenki elfelejtette, hogy iskolában van, kizökkenhetett a sűrű hétköznapiokból, és talán ez is segített abban, hogy ráhangolódjunk az ünnepekre.

A műsor vége felé közeledve Mikulásunkon már lehetett érezni az idő vasfogait. Sokat köhécselt, nehezen mozgott, de ezt el lehet neki nézni, hiszen nem kis utat tett meg hozzánk. De hogy tovább már ne neki kelljen cipelnie a zsákját, átadta iskolánk egyik tanulójának, a műsorkészítés nemes feladatát pedig a jövőre tizenegyedik évfolyamnak. Érdeklődve várjuk a jövő évi meglepetéseket.

SKRINYÁR ALEXANDRA

Társadalmi és nyelvi illetan Üdvözlöm az olvasót...

AZ EGÉSZ ország felhördült, amikor egy felsőfokú intézmény rektora kesztyűben sem volt hajlandó kezét nyújtani diákjainak, hivatkozván a H1N1 (szépitőleg – magyarul eufemisztikusan – „újvírus”) jelenlétére. Jogos volt-e a felháborodás? A válasz egyértelmű: igen. Az egyetem fura ura ugyanis vétett a társadalmi illeten ellen. Szavait („Gratulálok...”, „Elismerésem...” stb.) nem erősítette meg a gesztusnyelv e nem elhanyagolható elemével.

FORRÁS: INTERNET

Kézfogás, parolázás. E/A gesztus egyidős az emberiséggel. Allan Pease így ír róla Testbeszéd című könyvében: „A kézfogás a barlanglakó ősember korából maradt ránk. Ha a barlanglakók találkoztak, magasra tartott karral, nyitott tenyérrel jeleztek, hogy semmiféle fegyvert nem rejtgetnek. (...) Eme üdvözlési szertartás modern formája a tenyerek összefonódása és rázása, amit találkozáskor és búcsúzáskor egyaránt alkalmaznak.” (Allan Pease: Testbeszéd. Budapest, 1989, Park Kiadó.)

Tehát a tenyerek összefonódása mint az üdvözlés egyik formája az obszidiánfejű nyíllal lövöldöző (obszidiánkéssel ellenfelére támadó?) Kőbaltás Arisztid kora óta (lásd pattintottkőkorszak) létezik.

Barbara és Allan Pease A testbeszéd enciklopédiája című könyvének (Park Könyvkiadó, 2006) A kulturális különbségek című fejezetében újabb „adalékokat” talál a gesztusnyelv iránt érdeklődő olvasó. A Különbségek a köszöntésben című fejezetben érdekes jelenségekről szól a szerzőpár. „Zavarba ejtő és mulatságos helyzetek állhatnak elő a kézfogás körüli különbségekből. Az angol, ausztrál, új-zélandi, német és amerikai kollégák általában érkezéskor és búcsúzáskor fognak kezét. A legtöbb európai ország lakói egy nap többször is kezét ráznak – a franciáknál például megfigyelték, hogy naponta összesen akár harminc percet is kézrázásra fordítanak. (...) Roppant szórakoztató megfigyelni, amikor egy nemzetközi konferencia résztvevői paroláznak egymással. Az amerikai számára hűvös a német egyszeri kézszorítása, a német meg úgy érzi, mintha az amerikai egy gumimatracot akarna felpumpálni kézfogás ürügyén” – utalnak személyes élményeikre a szerzők.

A kézfogás és jellemvonások taglalását, a gesztusnyelvnek a civilizációtól függő alkalmazását mindkét könyvben fellelheti a nyájas olvasó.

E jelenség – és az üdvözlés formáinak – taglalása az Á la Bárdos következő számaiban olvasható lézen.

Itt a kezem, nem disznólab! – K. A. E. –

Fél lábbal a TÁMOP-ban

Idén más szelek fújnak...

Interjú Nagy Tamás tanár úrral, a TÁMOP szakmai vezetőjével

Iskolánk 2009 májusától kezdve készül a TÁMOP 3.1.4. pályázat iskolai megvalósítására. Szeptember elsején az iskola ennek a pályázatnak az előírásai alapján kezdte meg a munkát.

Az idei tanévkezdés nem volt egészen zökkenőmentes sem a tantestület, sem diákság számára. Szeptembertől kezdetét vette egy úgynevezett kompetenciaalapú oktatás az iskolában, amellyel többünknek meg kellett ismerkedni, és eddig vagy sikerült megbarátkoznunk vele vagy nem. Ennek köszönhetjük a tantárgytömbösítést, az ezzel járó A és B heti órarendeket, a Bárdos-napi rendhagyó programokat és sok más újdonságot. Én is a résztvevője vagyok ennek a – nevezzük így – folyamatnak, és a kezdeti káoszt túlélve az Á la Bárdos megbízásából Nagy Tamás tanár úrral, a pályázat szakmai vezetőjével beszélgettem arról, mi is folyik itt körülöttünk.

☛ **Tanár úr! Elmondaná nekem, mi is ez a TÁMOP 3.1.4?**

– Társadalmi Megújulás Operatív Program. Az Európai Unió ötévente egy hatalmas összeget fordít arra, hogy Magyarországot és a többi később csatlakozott tagállamot az európai fejlettségi szinthez felzárkóztassa. Tudniillik a most zajló beruházások, mint például a pécsi kulturális év, az autópályák építése, a vidék fejlesztését segítő Leader-program is ilyen és ehhez hasonló EU-támogatásból jöhetnek létre. Maga a TÁMOP részben a magyar oktatást hivatott támogatni.

☛ **Hogyan került be a gimnáziumunk ebbe a pályázatba? Talán úgy vélték, hogy a megye egyik legjobb középiskolájában is szükség van a felzárkóztatásra?**

– Félreértés ne essék, nem az iskola pályázott a Nemzeti Fejlesztési Ügynökségnél, hanem a fenntartónk, Tatabánya város önkormányzata. A programba még három általános iskolát és egy óvodát vettek bele rajtunk kívül. Természetesen megtiszteltetésnek éreztük, hogy mi is részesei lehetünk ennek a programnak, különösen, hogy a kezdetek kezdetén még pénzről volt szó – amiből a mai napig szinte egy fillért sem láttunk.

☛ **Kezdetben milyen terveik voltak ezzel a pályázattal?**

– Már említettem, hogy ennek a pályázatnak az a célja, hogy fejlessze a magyarországi oktatásban is az alapvető kompetenciákat, például a szövegértést, a matematikai és idegen nyelvi kompetenciákat. Nos, amikor 2008 májusában kiderült, hogy a pályázat beadása sikeres volt, nagyon örültünk neki, hiszen akkor úgy gondoltuk, az elnyert összegből finanszírozni tudjuk a hagyományosnak számító iskolai rendezvényeinket is. Gondolok itt az adventi estre, a Mikulás-kupára, a Bárdos-heti angol nyelvi vetélkedőre... Sőt, még a diákbölgus napok szeptemberre való áttolása, és a korábbi tudományos diákkör felélesztése is szóba került. De ez a terv mind füstbe ment. Viszont be kellett vezetni például a tantárgytömbösített órákat szövegértésből, matematikából és idegen nyelvből – az utóbbi angol és német nyelvet érint.

☛ **És a többiváltoztatást (az előző tanévekhez képest) is betudhatjuk ennek a pályázatnak?**

– Sajnos igen. Amit maguk A és B heti órarendként emlegetnek, az tulajdonképpen a tantárgytömbösített, illetve a természettudományokat integráló órarendek. Az iskolai rendezvényeken ezerszer elhangzott helytörténet,

HOGY TI IS ÉRTSÉTEK...

- **IKT** infokommunikációs technológia – alkalmazása azt jelenti, hogy tanáraitok az órákra való felkészülésben vagy az órákon számítógépet, internetet használnak, illetve olyan feladatokat adnak, amelyekben Nektek kell használnotok.

- **innováció** Fejlesztés, folyamatos munka, amelynek a végére elkészül valami, ami addig még nem volt: egy produkció, egy műsor, egy verseny, egy film, egy újság, egy CD, egy könyv.

- **modulok** A tananyag elemi egységei, a tanóránál nagyobb, a témakörnél kisebb tematikus egységek.

- **projekt, projekt módszer** Új tanulás-szervezési módszer. A tanulás egy probléma köré csoportosul, több héten keresztül folyhat, átlép a hagyományos oktatáson, az iskola hagyományos időkeretein, falain, életközeli problémákból indít, és minden résztvevő mindefféle tapasztalatára épít.

- **tantárgytömbösítés** A tananyag nem egyenletesen oszlik meg az iskolai napokon, hanem a tantárgytömbösítésbe bevont tantárgyak, műveltségi területek tanítási óráinak legalább két egymást követő tanítási napra kell esniük, a tanítási napok közül az egyikben legalább három, a másikon legalább kettő a tantárgytömbösítésbe bevont tanítási óráknak kell lennie.

- **témahét** Egy tárgykört a tanulók három-öt napon keresztül (esetleg hosszabb időn át) tanulmányoznak az iskolában és iskolán kívül változatos tevékenységek során. Később elképzelhető lesz, hogy egy-egy témát az egymáshoz kapcsolódó tanórákon egyszerre tanuljatok – például a lovagkort ugyanakkor tanuljátok töréből, magyarból, művészettörténetből, énekből és mondjuk filozófiából, és kiállításokat, filmet néznétek, koncertet hallgatnátok délutánonként ebben a témában.

névadóra való megemlékezés és iskolatörténet mind önálló innovációk (fejlesztések) – amelyek a pályázat írt elő. És magával a kompetenciaalapú oktatással pedig úgy 10 csoportnak kellett megismerkednie. Ez a tanárok továbbképzésével és új tankönyvek bevezetésével járt együtt. Persze az igazsághoz az is hozzátartozik, hogy ezeket a tankönyveket a diákoknak nem kellett megvásárolniuk, mert a pályázat erre is adott keretet. Ezek a könyvek teljes létszámban még nem érkeztek meg az iskolába, és így lehet az, hogy például a maga magyaros csoportja a 7-es számú kötettel kezdte meg a munkát szeptemberben.

☛ **Köszönjük a tájékoztatást!**

Ahogy mindenki láthatta, nagyon sok változást hozott a pályázatban előírt munka már eddig is, és ahogy a dolgok állnak, érnek meg bennünket meglepetések a következő félévben is. Reméljük, hogy a pályázathoz tartozó pénz is lehívható lesz hamarosan, rendeződik a tankönyvek ügye, és év végén már olyan mérleget készíthetünk a TÁMOP 3.1.4 pályázat első évéről, amely egyértelműen pozitív eredményt mutat.

MADARÁSZ ANNA

TÁMOP a teremajtók mögött ...ahogy egy tizen- egyedikes látja

Mi, tizenegyedik cések a magyart tanuljuk kompetencia alapon. A pályázat szerint szövegértés néven fut a dolog, de ilyen tantárgy ugyebár nincs a bizonyítványunkban...

A TAVALYI tanév vége felé tudtuk meg, hogy a 2009/2010-es tanévben bevezetik a suliban a kompetenciaalapú oktatást. De akkor nem foglalkoztunk ezzel különösebben, úgy gondoltuk, messze van az még, és inkább a tanévből hátrálévő napok számlálása kötött le minket.

A nyár viszont kíméletlenül véget ért, és szeptemberben, az első osztályfőnöki órákon ismét terítékre került a téma. Nem tudtuk, milyen lesz, mivel még sehol sem próbálták ki ezelőtt az országban. Az viszont tudatosult bennünk, hogy mi most valami új dolognak vagyunk az úgymond úttörői – vagy ha úgy vesszük, kísérleti alanyai.

Két nagyon szembetűnő változás van tavaly-

hoz képest. Egyik, hogy minden második héten a magyar óráink tömbösítve vannak, a másik pedig, hogy új munkatankönyveket kaptunk, melyekért nekünk, diákoknak (pontosabban a szüleinknek) nem kellett fizetni. Emellett ugyanaz az irodalom és a nyelvtan jegyünk, sokat dolgozunk csoportokban, és a tananyag is más egy kicsit, mint nem kompetenciaalapon tanuló társainké. A kötelező olvasmányok sem ugyanazok, sőt, olyan művek is szerepelnek az olvasmánylistán, amiket eredetileg nem is idén (vagy talán egyáltalán nem is) vennénk.

A szülők persze szkeptikusak voltak. Aggódtak, hogy hogyan fogunk így leérettségizni, nekünk pedig rá kellett jönnünk: van abban valami, amit mondanak. Részben a más tananyag miatt, de főleg talán azért, mert ezt a fajta oktatást még nem próbálták ki ezelőtt, nem tudhatjuk, mennyire eredményes.

Így, négy hónap elteltével azért már optimistábban látjuk ezt a dolgot. Olyan feladatokat kapunk, amelyeknél használni kell a fejünket, ami – valljuk be – nem annyira kényelmes, viszont hasznos, és bizonyára hálásak leszünk még ezért. Kiegészítő anyagként (amikor késik a könyvünk, vagy végeztünk egy nagyobb anyagrészsel, és belefér) vesszük azt, amit eredetileg tanulnánk, de azt is a munkatankönyvünk témáihoz illesztve, más munkatankönyvekből „kilopkodott” feladatok, gyakorlatok segítségével.

Apropó, tankönyv. Nehezen barátkoz(t)unk meg vele. Igaz, hogy egy korstílus jellemzőit jól szemlélteti egy korabeli képzőművészeti alkotás vagy épület, nem voltunk hozzászokva, hogy ezzel magyarórán foglalkozunk. De már kezdünk rájönni, hogy nem baj, és nyilván nem a mi fárasztásunk a célja. Viszont az olyan kérdések, mint a „milyen lehet ebben a barokk kastélyban élni”, vagy „milyen érzés lehet nap mint nap elmenni ez előtt a templom előtt”, a diákok agyára mennek.

Emellett sok a gondolkodtató feladat, ezek talán most idegesítenek minket (vagy legalábbis eddig idegesítették), de később rájövünk, hogy igenis, volt ezeknek haszna.

A kezdeti kétségeink talán még megmaradtak, és reménykedünk, hogy ez az év nem megy kárba az érettségi szempontjából. De ami nagyon fontos, hogy már kezdjük látni a jó oldalát. És főképp azt, hogy nahát... gondolkodunk!

– K. ZS. –

A DIÁKOK FELE TEKINTETTE MEG
A Bányászati Szabadtéri Múzeum
Állandó Kiállítását

Mindannyian ismerjük a Bányász himnusz kezdő sorait, de fogadni mernék, még egyikünk sem gondolkozott el rajta. Szerencse fel, szerencse le? Ugyan már... – **ALTMANN VIVIEN** történeti feldolgozása

Pedig a bányászat városunk egyik legalapvetőbb pillére, és szinte minden tatabányainak van legalább egy távoli vagy közelebbi rokona, aki bányásként dolgozott. Ez pedig rendkívül tisztelendő és kockázatos szakma. Gondoljunk csak bele, mi történt, ha a szerencse nem felfelé fordult... nem volt véletlen a „Jó szerencséd!” köszöntés sem. A bányászok mindennap életveszéllyel néztek szembe, és bizony nem mindig volt jó szerencséjük.

Hogy pontosan milyen veszély leselkedett rájuk a mélyben? A két legjellemzőbb katasztrófa a sújtólég-, illetve a szénporrobbanás volt, de gyakran előfordulhatott bányatűz is.

Mi is az a sújtólégrobbanás? A sújtólég (viheder, bányalég) a bányákban az egyik legnagyobb veszélyforrás, a metán és a levegő robbanóképes elegye. Színtelen és szagtalan, így nagyon alattomos, nehéz kiszűrni, műszerekkel mérik a koncentrációját. Bizonyos hőfokon berobban, és hatalmas pusztítást végez. A robbanás után elindul egy lökeshullám, amely végigsöpörve a járatokon omlásokhoz vezethet, a lökeshullámot pedig egy pusztító lángfüggöny kíséri, amely kiégeti az oxigént a térségben, így nemcsak felperzsel mindent, de fulladást, illetve szénmonoxid-mérgezést is okozhat az áldozatoknál. A robbanás felkavarhatja a bányában esetlegesen leülepedett szénport, amely így szintén berobbanhat, még nagyobbá téve a katasztrófa mértékét.

Tatabánya – igazi bányaváros lévén – sajnos bővelkedik kisebb és nagyobb, sújtólég-

HELYTÖRTÉNE

A TÁMOP 3.1.4. pályáztatása a tatabányai köznevelési igazgatóság irányul. Az emelt szintű érettségire felkészítő tanulóit közül tatabányai nyelvi és irodalmi műveket írtak. A pályázatunkban ezekből

A 6. A Bányászatra emlékezett a teremdíszítéssel is. Az ötlet másoknak is tetszett

A tatabányai bányaszerencsétlenségek története

Szerencse fel, szerencse le...

NAGY TAMÁS FELVÉTELEI

robbanással vagy bányatűzzel kapcsolatos katasztrófákban.

Az első ilyen robbanás, amely hat halálos áldozatot követelt, 1899-ben történt a II-es aknában. Dinamitot használtak a robbantással történő omlasztáshoz, emiatt robbant be a bányában felhalmozódott sújtólég. Ezen katasztrófa bekövetkezte után írták elő a sújtólégbiztos robbanóanyag és a biztonságosnak ítélt benzínlámpák használatát.

1935 júliusában a IX-es, más néven Löw Emánuel aknában nem emberi óvatlanság, hanem a szén öngyulladás okozott bányatűzet, amely egy mérnök és három vjár életét oltotta ki.

A legtöbb áldozatot követelő katasztrófa 1950. december 30-án történt a XII. aknában. A hatalmas erejű robbanás a 160 méteres függőakna zárófedelét felnyomta, és az 550 méter hosszú lejtakna bejáratánál is érzékelhető volt. A balesetet az okozta, hogy nem szellőztettek megfelelően, nem kötötték meg a szénport, és nem megfelelő robbanóanyaggal omlasztották. A szerencsétlenség során 81 ember veszett oda (!), s közülük is csak 79-nek találták meg a holttestét. Kilencen annyira összeégtek, hogy azonosíthatatlanok voltak.

Az 1960-as években ugyanazon aknában, a XV/a-ban három, kevésbé jelentős robbanás történt.

A város történetében a legutolsó nagy katasztrófa az 1978. február 16-ai volt. 26 életet oltott ki a nagy erejű sújtólég- és szénporrobbanás, amelyről a hitelesség érdekében egy bányamentővel, Petricsek Józseffel készült riportból ragadtam ki részletet.

„– 1978. február tizenhatodikán tizenkét óra negyven perckor a bányamentő állomás diszpécser bányatűzhöz, majd életmentésre riasztotta a bányamentőket a XII./a aknába. A bányamentő állomáson lévő XII./a aknai szénmonoxidmérő műszerek végkitérésbe mentek. Lehetett látni, hogy ez

meghaladja az egyszerű, sima tűz fogalmát. A függőaknán jött ki a füst. Sújtólégrobbanás történt. Amikor a bányamentőkkel értünk a bányába, riasztottuk a riadókézülségben lévő központi tartalék rajt és az összes üzemi bányamentőt, aki csak a bányamentő állomáson volt, az összes ügyeletes orvost, mert a mentés átment életmentésbe. Először arra a frontfejtésre mentünk, amelyet élők voltak, amelyet közvetlenül a sújtólégrobbanás nem érintett. Innen sikerült kimentenünk 19 embert. Sokan meghaltak. Megégtek, megfullad-

tak. A bányászok menekültek ki a frontról. Sajnos taposták egymást. A másik front – ahol a robbanás történt – teljes törésben volt, és nem volt átjárható. Horváth Miklós aknász elmondásából megtudtuk, hogy a szárnyon éppen robbantási munkákhoz készülődtek. Kétszárnyú frontfejtés volt, egy kis vakszárnyal. A szállító vágat, a főszárny és a vakszárny kereszteződése össze volt törve. Itt volt valahol a robbantás – mondta a szakvezető –, de miután robbantási munkák voltak, az emberek többsége átmehetett (szabály szerint) a légvágati oldalra, illetve ki a szállítóvágatba. Oda viszont nem tudtunk eljutni a légvágaton, mert az össze volt törve. Ezért egy kisszelvényű vágatot hajtottunk az omladékon keresztül a frontfejtésre, hátha találunk ott még embereket. Bár annak, hogy élnek, nagyon csekély volt a valószínűsége, mert nagy volt a monoxid- és a metán-tartalom. Élve ember ott nem maradhatott. Kihajtottuk a mentővágatot, de nem találtunk senkit. A vakszárnyra és a főszárny beálló fülkéjére is hajtottunk mentővágatot és ott találtunk halott bányászokat: Fehér, Piroska, Sógorka...

Itt elérkeznyedik Petricsek József, és a könyneit törölgetve csak percek múlva tudja folytatni a mentés történetét.

– ... egyhuzamban 32 órát dolgoztam.

– Milyen volt akkor a bányamentők lelki, pszichikai állapota?

– Riasztás után az ember mindig megváltozik, és a halottakat az ember a munka tárgyának tekintette, az élőkön koncentrálnak. Nem néztem az arcokat, hogy kicsodák, csak azt, hogy élnek-e. Azután ke-

restük a következő sérültet. A sújtólégrobbanásnál nem ismered meg az embereket, annyira feketék.

– Annyira összeroncsolódnak?

– Sújtólég robbanáskor soha nem roncsolódnak. Ezért rögtön lehetett látni, hogy elsősorban nem sújtólégrobbanás történt.

– Hanem?

– Az emberek zöme – kifelé a fővágaton – a sújtólégrobbanás következtében halt meg. Az említett Fehér, Piroska és Sógorka és a pajtásaik meg a robbantástól, mert tele voltak lőpormaradványokkal. Végtagmaradványokat találtunk, kezeket, lábakat, combokat, belső részeket. Ilyen a sújtólégrobbanástól nem történik. A huszonhat áldozat zöme szénmonoxid mérgezésből halt meg. Egy hét után befejeztük a bányamentést, és talán a közvélemény nem is tudja, hogy hat embert nem tudtunk kihozni, így ott maradtak eltemetve, sírjuk a bánya lett. Egy életmentés nem okoz nagy traumát, tiszta fej kell, mert másképp mi is ott maradunk. De ez a 26 halott az nagyon nagy stresszt váltott ki. Nem csak a magas létszám, hanem az is megviselte a mentőket, hogy – mint később megtudtuk – sok ismerős volt az elhunytak között. A frontaknász, a Kiss Sándor, aki a robbantást végezte, az pont a bányamentő állomáson volt rajparancsnok. Ebben az volt a legmegdöbbentőbb, hogy egy héttel korábban, a sújtólégrobbanás előtt próbariasztást végeztem életmentésre az utóbb felrobbant frontra, hogy a készülségi szintet fenntartsuk. Kiss Sándor mondta be a szöveget a bányamentő állomás

FORRÁS: INTERNET

diszpécserének: Két ember az omlás alatt maradt! Kérek azonnali segítséget!

Egy hétre rá éles lett a helyzet, és ő is ottmaradt."

Ezen robbanás áldozatainak állít emléket a Ranzinger Vince-kilátó – amely tavalyi felújítása óta viseli az első tatabányai bányaigazgató nevét –, amely korábban a szóban forgó XII./a, más néven a Vadorzó függőaknája volt.

Röviden ennyit a szénbányászat legnehezebb pillanatairól. Szóval, ha legközelebb egy ünnepségen, rendezvényen, vagy akár az emlegetett bányászrokon dudorászásában halld a Bányász himnuszt, jusson eszedbe, hogy a szerencse valóban forgandó, és hogy ez a fiatal város mennyi katasztrófa és elhunyt bányász emlékét őrzi.

TI ELŐADÁSOK

ázat egyik önálló fejezeti helytörténet feldolgozásának részeként innováció részeként csoporthoz felkészítő csoportosítást és a következő közlünk részleteket.

Szénbányászok és a kultúra

Amatőr bányász művészeti csoportok Tatabányán

Kiselőadásomat a Népház rövid történetével kezdeném, hiszen mint oly sok minden másnak, ezeknek az amatőr csoportoknak is otthonául szolgál még a mai napig is. 1913-ban a bányatársaság a tatabányai szénkészlet kitermeléséből akkora profitra tett szert, hogy a bányatörvény értelmében a bányászok, a bányatelepen élők és dolgozók művelődési és szórakozási igényeik kielégítésére elkezdtek a Népház megépítését. Az 1917-ben elkészült épület megnyitásától közelmúltban történt felújításáig Tatabánya legjelentősebb művelődési és kulturális intézménye. – BÉRCES KAROLINA feldolgozása

A második világháborúig számos ismeretterjesztő előadásnak adott helyet, és biztosította az öntevékeny művészeti csoportok, szinkörök, dalárdák, olvasókörök működését. A kastélyszerűen tervezett és kivitelezett épület 750 fős, forgószínpaddal ellátott nagyterme ingyenes moziknak, valamint színházi előadásoknak adott otthont. Az államosítás után a Népház továbbra is a város kulturális életének irányítója maradt. Három alkalommal (1962–64, 1976–79, 2006–09) építették át; a második rekonstrukció során emeltek újszárnyat az épülethez, amelyben a kamaraszínpad és a zeneterem kapott helyett.

A kilencvenes évek óta a Városi Könyvtár is a házban működik. Jelenleg 11 csoport dolgozik az intézmény falai között, mint például előadásom további szereplői: a Szimfonikus Zenekar, a Bányász Képzőművész Kör, a Bányász Táncegyüttes.

Bányász Szimfonikus Zenekar

A tatabányai Bányász Művészegyüttes legrégebben működő szakága a Szimfonikus Zenekar. A zenekar 1899-ben alakult, amikor a bányászok a „bányatárs ládába” tették keresetük egy részét, hogy saját zenei igényeiket kielégítsék. Így verbuválódott össze a „Hatos Közös Honvéd Gyalogezred” zenekarának kiszolgált tagjaiból a tatabányai zenekar, amelynek első karmestere Riedl Vince volt.

A zenekar ebben az időben elsősorban térzenét

adott, táncmulatságokon muzsikált, és temetésekben szerepelt. Tagjai hangszerüket kiválóan ismerő Tatabányára kerülő cseh, szlovák és német muzsikusok voltak.

A bányaaigazgatóság a zenekar tagjait felvette a bányamunkások sorába, de a zenekart egyáltalán nem támogatta. Az első világháború idején működése visszaesett.

1919-ben a tanácsköztársaság alatt fontos politikai feladatokat látott el. Az 1934-ben megtalált kottatárban az Internacionálé, Marseilles és a Lenin fiúk című forradalmi dalok kottái szerepeltek. A tanácsköztársaság bukása után a zenekar több tagját is elbocsátották forradalmian nyilvánított magatartása miatt.

A két világháború között a bányatársaság bizonyos anyagi támogatást biztosított a zenekar számára, de minden fellépést engedélyeztetni kellett, így a zenekar elsősorban csak templomokban és kultúresteken szerepelt. Ebben az időben nagyjából kicserélődött a zenekar tagsága, a cseh és német zenészek helyére magyar muzsikusok kerültek. A hangosfilm bevezetésével és a színházi vendégszereplések megszűnésével csökkent a zenekar szerepléseinek száma.

1934-ben jött Tatabányára Gaál József mint elsőhegedűs, aki később átvette a karmesteri pálcát. Ettől kezdve újra a művészi fejlődés időszak következett. A zenekar több hangversenyt tartott, részt vett a szegedi zenekari fesztiválon, ahol a közönségsiker mellett a II. helyezést

mondhatta magáénak, és több ízben szerepelt a magyar rádióban.

Elsősorban könnyű, egysíkú, szórakoztató műveket játszottak a koncerteken. Igazi fellendülés csak hazánk „felszabadulása” után következett be. Innentől kezdve nagy sikerekkel szerepeltek a könnyűzenei hangversenyek sorozatán.

1957 tavaszán a kiváló, fiatal karmester, Breitner Tamás vette át a vezetést, aki igényességével, szakképzettségével és fáradhatatlan munkabíráásával mind magasabbra emelte a zenekar művészi színvonalát. Az Országos Filharmóniai Társulat hangversenybérlet-sorozatának keretén belül a megye városaiban és falvaiban népszerűsítette a szimfonikus zenét. A bérleti hangversenyeken túl több meghívásos előadáson, fesztiválon és ajándékhangversenyen vett részt. Az ünnepi díszelőadásokon is rendszeresen közreműködött és a mai napig közreműködik.

Bányász Táncegyüttes

Az együttes 1948 őszén alakult meg a Tatabányai Állami Gimnáziumban Kuncz Pál VI. osztályos gimnáziumi tanuló vezetésével. Először Szabad Ifjúság Táncegyüttes, majd hamarosan Tatabányai Bányász Táncegyüttes néven működött. 1949 őszétől Hubay Győző vezetésével dolgozott tovább a táncegyüttes, melynek legfőbb támogatója a Bányász Szakszervezetek és a Szénbányák volt. 2009 októberében ünnepelte megalakulásának hatvanadik évfordulóját. Az első negyedszázados munkássága során elsősorban Tatabányán és Komárom megyében lépett fel, de több alkalommal kapott meghívást Budapestre, valamint hazánk más városaiba, községeibe is.

Első fellépésük 1949-ben volt Budapesten, a Világifjúsági Találkozóon. 1950-ben már megyei táncversenyt nyertek, az 1951/52-ben rendezett II. Országos Kultúrverseny első helyezettjei lettek, s azóta is rendszeres résztvevői a Komárom megyei művészeti szemlének. Az együttes Komárom megye néptáncmozgalmának bázisa, s a vidéki együttesek patronálója, segítője. 1966-ban, 1969-ben és 1972-ben a „Kiváló Együttes” címmel tüntették ki. 1974-ben kiválóan szerepelt Szegeden a szakszervezeti együttesek találkozóján, és az országos minősítés rangos mezőjében „Arany” fokozatú minősítést nyert. 1977-ben az „Örökös Kiváló Együttes” címet nyerte el. Az együttes 1953 óta sikerrel szerepelt az országos bányászfesztiválon. 1959-től rendszeres résztvevői az országos néptáncfesztiváloknak, valamint vendégszerepeltek már Franciaországban, Csehországban, Dániában, Finnországban, és Olaszországban is.

1984-től Petőné Novák Tünde vette át az együttes vezetését. 1989-ben, a negyvenedik évfordulón Tatabányán „Arany II” minősítést kapott az együttes. 1997 januárjától nyolc hónapig keresztül Barkóczy Ferenc, Emmer Róbert és Kóvágyó Levente táncosok vezetésével működött az együttes. 1997 szeptemberétől Török Sándor vette át az együttes vezetését, mely 1998-ban az új minősítési rendszerben Százhalombattán „Minősült Együttes” fokozatot ért el.

2000 októberétől Turi György vette át a vezérést. A 2002-es Néptánc antológiára bejutott Furik Rita „Felvidéki kiszehajtás és zöldségjárás” című

ŐSZRE MEGÚJULT A KULTÚRA
MAJD SZÁZÉVES HELYI
FELLEGVÁRA

FORRÁS: INTERNET

koreográfiája. 2003 februárjától Gémesi Zoltán vette át a táncegyüttes vezetését. 2005-ben a „Táncok Györgyfalváról” című koreográfiájával az együttes bekerült a Néptánc antológiára, 2006-ban Kaposváron „Kiválóan minősült” minősítést kapott. A táncosok soraiban a Bárdos gimnázium számos egykori tanulójaival találkozhatunk.

Bányász Képzőművész Kör

A bányászat fél évszázadon keresztül adott témát, programot, célt, anyagi támogatást a Bányász Képzőművész Kör munkájához.

A széntermelés húszéves leépülése, a Tatabányai Szénbányák Vállalat felszámolása, a Népház önkormányzati tulajdonba kerülése, továbbá Krajcsirovits Henrik grafikusművész (1929–2007) lemondása a szakkörvezetésről – negyvennégy éves eredményes munka után – jelentős változást eredményezett a kör létfeltételeiben, téma-választásában.

A kör 1947-től kezdve már működött, hivatalosan 1948 szeptemberében alakult és a Munkácsi Kaszinóban kapott helyet. Vezetője Luzsicza Lajos volt, kinek személyében nemcsak képzett és tehetséges művész, hanem kitűnő pedagógus és népművelő került az iskola élére. Krajcsirovits 1960-ban vette át a kör vezetését.

2003-ban a bányásznap i tárlaton a „bányász mültra” a mai szakkörösök mai témákkal emlékeztek, majd a Szent Borbála-napi ünnepi tárlaton az 1947-től sikeresen működő Bányász Képzőművész Kör egykori tanárai és hivatásos művész-tanítványai szerepeltek műveikkel, melyről színvonalas katalógus is készült.

A képzőművész kör hatósugara messze túlnő Tatabánya határain. A 73 fős tagság egynegyede Oroszlányból, Környéről, Szárligetéről, Almásfüzitőről, Komáromból, Tatáról, Süttőről, Kisbérről jár be. A Bányász Képzőművész Kör tagságából 29 fő tagja a tatai Eszperantista Képzőművészek

Körének, 13 fő az Országos Képző- és Iparművészeti Társaságnak, 12 fő a Honvéd Kulturális Egyesületnek, mely – az eszperantó nyelvtanulás mellett – országos tárlatokon, nemzetközi alkotótáborokban való részvételt jelent.

A Bányász Képzőművész Körnek a Jászai Mari Színház, Népház ad otthont, de a működés egyéb költségeit a kör adományokból, pályázatok útján stb. próbálja előteremteni. A tanév heti kétszer háromórás stúdióit a nyári szünet kéthetes saját szervezésű alkotótáborára egészíti ki.

Az országban szinte egyedülállóan hosszú alkotói tevékenység gazdag termését számos nagyszerű egyéni és közös kiállításon mutatták be. A többszörös „Kiváló szakkör” színvonalas tevékenységért 2002-ben a Tatabánya Kultúrájáért Díjat, 2003-ban pedig elismerő oklevelet kapott. 2004-ben a Csokonai-díjat vehették át a fővárosban, 2005-ben pedig díjat kaptak a szakminisztériumtól.

Negyedszázad a MÁK élén

Ki volt Rehling Konrád?

Rehling Konrád neve és Tatabánya városa egy ideig elválaszthatatlan volt. Ki volt ez az ember? Tudjuk, hogy utca viseli a nevét, idősebbek tudni vélik, hogy a Móra óvoda volt a valamikori Rehling-villa, mely körül sűrűn járöröztek a csendőrök, és odébb tessékelték a bámészködőket, hogy a volt XII. akna szintén a nevét viselte, valamint hogy a tatabányai bányá- és ipari üzemek „örökös” vezérigazgatója volt.

A Magyar Életrajzi Lexikon sem túl bőbeszédű. „Rehling Konrád (Pécs, 1874. november 26. – Eger 1957. június 6.) bányamérnök. A selmecbányai akadémia elvégzése után Királdon a Magyar Általános Kőszénbánya (MÁK) szolgálatába lépett. 1903-ban bányagondnok, 1912-ben bányai igazgató. 1916-ban a tatai bányászathoz helyezték át. Több korszerű aknaüzemet létesített, s a bányamunka megkönnyítésére nagyarányú gépesítést vezetett be. A gyengébb minőségű szén-égőpala kitermelése céljából a villamos erőművet fokozatosan bővítve megépítette a veszprémi távvezetékét, mely a Közép-Dunántúl nagy részét villamos árammal látta el. 1936-ban megindította az oroszlányi medence széntermelését. Az égőpala-felhasználást szorgalmazva kibővítette az azt felhasználó üzemeket, az új üzemeket égőpalaüzemre rendezte be. Igazgatósága idején egészségügyi, kulturális és sportintézményeket létesített.”

Azt tudjuk, hogy a tatabányai ipar felvirágzása az ő igazgatóságának idejére esett. Neki köszönhető? Egészen biztosan nem csak neki. A tatabányai szénbányászat viszonylag fiatal és ebből kifolyólag korszerű volt, a Monarchia talán legmodernebb szénbányája. Az adottságok azonban nem kompenzálják azokat a körülményeket, melyek között biztosítani kellett a bányák és ipari üzemek működését. Az időszak, melyben igazgatói tevékenységét kifejtette, mind politikai, mind gazdasági téren mozgalmas volt. Szinte nem volt két egymást követő év, melyben ne új kihívásokkal kellett volna szembenéznie, s mindezt úgy, hogy a MÁK Rt.-re erősen rányomta bélyegét az 1919. szeptember 6-i csendőrsortűz, melyben 6 sztrájkoló bányász életét veszítette, 29 pedig

megsebesült. A későbbi országos átlagon felüli munkásjóléti intézkedéseket, a sztrájkok kezelését minden bizonnyal befolyásolta ez az esemény.

Rehling 1916-ban, az I. világháború közepette, a legnagyobb széninségben a kézi munkaerő pótlására nagyszabású gépesítésbe kezd. Kompresszortelep, sűrített levegős hajtású gépek, fúrókalapácsok, siklópályák... A megdrágult és nehezen beszerezhető bányafa kiváltására betontámokkal kísérleteznek. A munkásélelmezés megkönnyítése érdekében megvásárolja a szomszédos 2600 hold területű szári uradalmat.

1917-ben hazabocsátják a hadba vonult bányászokat a frontszolgálatról, de a széntermelés nem tartható szinten, mert a 12 órás munkaidőt vissza kell csökkenteni a háború előtti 8 órára.

A háborús időszakban távvezeték épül a meglévő központi villanyteleptől a tokodi bányáig 63 kV névleges feszültségen, 30 km hosszban. Elkészül a IX. és X. akna függő- és sodronypályája, mely továbbfejlesztve a tatabányai szénbányák központi szállítóberendezése lesz. A háború kimenetele azonban mélypontra taszítja a bányászatot. A termelés az 1913. évi felénél kevesebb. Innen kell építkezni újra. A munkaerőhiányt pénzühiány is tetézi, a Trianon előtti piacokat az utódállamok korlátozzák, az új határok mellett a bányafa beszerzése hazai forrásból lehetetlen, az infláció magas. A pénzühiány ellenére a szibériai hadifogságban szenvedő bányászok hazahozatalára segélyalapot hoznak létre.

1921-ben nagyszabású építkezések indulnak: karbidgyár, X. és XI. akna befejezése, szénszállító függőpálya bővítése, elektromos és pneumatikus gépek, üzemi és lakóépületek, munkásellátási és

Elsősorban geokeccselőknek ajánljuk az egykori XII-es, Rehling Konrád nevét viselő akna kapujának felkutatását. A szénmező nyugati részén, 1950. december 30-án következett be a Tatai-medence legsúlyosabb bányaszerencsétlensége, amikor a sújtólég- és szénpor-robbanás 81 áldozatot követelt. A termelés e területen 1978-ig tartott.

FORRÁS: INTERNET

jóléti intézkedések. Bevezetik a korábban elképzelhetetlen frontfejtést, mely a későbbi eocén bányák jellegzetes technológiája lesz. A gépesítés minden területre kiterjed. Végrehajtják a bányamunkások baleseti és betegbiztosítási reformját, a betegbiztosításhoz az üzem és a munkás azonos mértékben járul hozzá, a balesetbiztosítást teljes egészében az üzem fedezi.

Egy éven belül már látszanak a befektetés eredményei. A tatabányai termékek fölünyes minőségük mellett a legolcsóbbak a piacon. További fejlesztések a közvetlen telefonösszeköttetés Budapesttel, a központi erőmű bővítése, mely a tatabányai bányászat mellett a tokodi bányákat, a nyergesújfalui cementgyárat és a környező községeket is ellátja villamos energiával. Az összertermelés 15%-kal emelkedett, de még nem érte el a háború előtti. Munkásuszoda és tisztviselői kaszinó épül. 1923-ban újabb 15% a termelés növekedése, két nagy fürdőmedence épül, és megkezdődik a bányászgyermek szervezett üdültetése. A következő évben visszaállítják a készpénzben való bérfizetést. A háborús időktől kezdve a bányászok illetményük jó részét természetben, élelmiszerben és ruházatban kapták. A normális bérrendszer

jótekonan hatott a termelésre és folytatódta a fejlesztések is. Akkumulátoros bányaszlámpák kerültek a benzinesek helyett, tata-tóvárosi távvezeték építésére és villamosenergia-ellátására volt lehetőség.

Az angol bányamunkások hat hónapos sztrájkja miatt olyan szénínség keletkezett Európában, mely megnyitotta a külföldi piacokat is a tatabányai szén előtt. A jól összehangolt piaci és termelőmunka végre lendületet adott a termelésnek. Bevezetik az ingyenes gyermeknyaralást, anya és csecsemővédőt intézetet nyitnak, és ingyen tejakciókat szerveznek. A hazai szénkereslet növekedni kezdett 1927-ben.

A műszaki fejlesztés sem maradt el. Elkészülnek a (Rehling Konrádról elnevezett) XII. akna elektromos berendezései, bauxitcementgyár, és miután Bánhidán építi fel a Dunántúli Villamosági Rt. az ország akkor legnagyobb erőművét, jelentős fogyasztót nyer helyben a tatabányai bányászat. 1930-ban Horthy Miklós Tatabányára látogat, megtekinti a munkásjóléti intézkedéseket, és legmagasabb szintű elismerését fejezi ki.

Ez eddig akár töretlen sikertörténet is lehetne, de jön a gazdasági világválság. A világpiacon rendkívüli ársüllyedés következik be, a magyarországi munkanélküliség a gazdasági élet minden területét érinti. A fogyasztási válság következtében a termelést és az árakat is csökkenteni kell. Az építkezések szinte teljesen leállnak, így a melléküzemek (mész- és cementgyár) termelését is csökkenteni kell. A fejlesztés azért nem áll le. Bevezetik a gumiszalag-szállítást és a pneumatikus fejtőkealapácsot.

1932-ben választás előtt áll a bányavállalat. Vagy nagyarányú létszámleépítés, vagy munkaidő- és természetesen ezzel arányos bércsökkentés. A racionális gazdálkodás a létszámcsökkentés mellett szólt, de Rehling Konrád javaslatára az igazgatóság a munkaidőt csökkentette. 73 munkaszüneti napot iktattak be, a brikett és a szén árát 10%-kal mérsékeltek. Így sikerült elérni, hogy az össztermelés csak 2,25%-kal csökkent.

1934-re a gazdaság kezd elmozdulni a holt-pontjáról, de a Magyar Királyi Államvasutak a személyszállítást a benzin- és olajüzemű motorvonatok irányába fejleszti, a túlkínálat miatt további árcsökkentésre van szükség. A munkaszüneti napok száma 79. A mennyiségi termelésen a jól bevált pneumatikus fejtőkealapácsok miatt ez nem látszik meg.

A következő két üzleti év a gazdasági helyzet folyamatos javulását tükrözi. Bár a bányák teljesítőképessége továbbra sem kihasználta, a munkaszüneti napok nem hagyhatók el, ismét beindul a fejlesztés. Korszerűsítik a szénosztályozót, Oroszlányon megindul a bányászokdás, távvezeték épül Oroszlányra, növekszik a villamosenergia-termelés.

1938-ban a bécsi döntés értelmében visszakerül a felvidék egy része, mely korábban a tatabányai szén természetes felvevőpiaca volt. A győri program részeként a villamos erőművel szerves egységben korszerű alumíniumgyár épül, a vállalat eléri legnagyobb eddigi eredményét. 1939-ben Kárpátalja visszacsatolásával lehetővé válik az addig mindig gondot okozó bányafa beszerzése és betartalékolása. A felsőgallai alumíniumgyár

elkezdje a termelést. A következő év már háborús év. A kereslet olyan mértékben növekszik, hogy a munkaszüneti napok elhagyásával sem lehet készletet felhalmozni. Bekapcsolódik a termelésbe a XIV. akna (a XIII. számot babonából kihagyták). Bővül az erőmű, a szociális rendeltetésű kiadások elérik a hatmillió pengőt.

1941-ben ötvenéves a tatabányai bányászat. Az üzemek mindvégig a rendkívüli háborús viszonyok megkövetelte fokozott erőfeszítéssel dolgoznak. Minden megtámadható feltárt szénmező bekapcsolásával az oroszországi bányászat programszerű fejlesztésével, az alumíniumgyártás megkétszerezésével sikerült újabb csúcsteljesítményt elérni.

Rehling Konrád 1942-ben vonult nyugalmába. Munkásságát egy egyre gyarapodó, a kor színvonalát meghaladó, a modern technika új vívmányait folyamatosan felhasználó bányavállalat fémjelzi műszaki és gazdasági kihívásokra válaszolni tudó képességgel, melynek következtében Tatabánya a hazai szénbányászat fellegvárává válhatott. A ma oly divatos több lábbon állást felismerve melléküzemek sorát hozta létre: brikettgyárat, méshidrátygyárat, bauxitcementgyárat, karbidgyárat, szénleparlótelepet, erőművet és villamosenergia-szolgáltatást, alumíniumkohót.

A gazdasági stabilitás kellő alapot adott a szociális intézményrendszer kialakításához. Egyrészt a munkásjóléti intézmények (munkáslakások, segélyezés, élelmtár, egészségügyi, anya- és csecsemővédelmi intézmények), másrészt kulturális intézmények létesültek (színház, mozi, könyvtárak, kaszinók, sportlétesítmények, óvoda, elemi iskola, erdei iskola).

LEGÁT CSABA

Nem lehet elég korán elkezdni

Néhány szó a pályaválasztási kiállításról

Iskolánk fontosnak tartja, hogy minden évben képviseltesse magát a tatabányai és környékbeli iskolák között a pályaválasztási kiállításon. Azt nem tudjuk, hogy hányan döntenek ennek alapján az iskolánk mellett, de mi megpróbáljuk legjobb arcunkat mutatni és minél szélesebb körű információkkal ellátni az érdeklődőket. Az idei kiállításról a standon való álldó-gálásban rutint szerzett CSILLAG SÁRA és MAY ANNA tudósított.

Természetesen idén is mindenki nagyon lelkes volt az osztályunkban, amikor kiderült, hogy ebben az évben is mi népszerűsítjük a gimnáziumot a pályaválasztási kiállításon. A lelkesedés oka, hogy hétköznap, a délelőtti órákban is szükség van úgynevezett „hoszteszekre”, és ez igazolt hiányzást jelent – szerencsés esetben – két vagy három óráról.

Mikor a vállalt időpontban a sportszarnokba értünk, a legszembetűnőbbek a szakközépiskolák gyönyörűen felépített kiállítóhelyei voltak. A legtöbb helyen nagy képernyőkön vagy számítógépeken követhettük figyelemmel az adott iskola fontosabb eseményeit mint a szalagavató bál vagy ballagás, voltak életnagyságú próbababák is, és fizikai, valamint kémiai kísérletek bemutatói.

A nyolcadikos diákok nagy része a hajára fűjt Nike-jellel vagy Playboy-emblémával közlekedett, ezeket szintén az egyik szakiskola bemutatóján készítették. A jövővi iskolák kínálata ezeknél lényegesen diszkrétebb, színtelenebb.

Mi sajnós már matrózblúzból érkezünk, így nem szerezhettünk jobbnál jobb promóciós ajándékokat. A Bárdos standja teljesen hétköznapi és egyszerű volt, és nem is osztogattunk jójokát minden előttünk elhaladónak. Mégis viszonylag sok érdeklődő volt, mi pedig boldog-boldogtalanul előadtuk mind a négyfajta gimnáziumi képzés menetét. Dicsértük a nyelvtanítást, a magyartanárokat, az iskolán kívüli programokat – attól függően, hogy éppen milyen felügyelő tanár állt mögöttünk. Megpróbáltuk mindenkinek az öt érdeklő tantervet felvázolni, de megnehezítette ezt, hogy sok diáknak még elképzelése sem volt arról, hogy mit szeretne csinálni a következő évben. (A sok bizonytalan tanuló között nekünk is sokszor eszünkbe jutott, hogy nyakunkon a faktuálisválasztás, és még nem döntöttük el egészen, milyen tantárgyat veszünk fel emelt szinten. Ezt megosztottuk az éppen ott lévő tanárnővel/tanárral is, így nem unatkoztunk az „uborkaszézonban” sem.) Furcsa volt, hogy sok hetedikés általános iskolás és anyukája is felbukkant a kiállításon, akiknek ugyanúgy el kellett magyarázni – ha nem

részletesebben – a különböző irányultságú osztályok tananyagát. Ezt különleges érdeklődéssel fogadták, hiszen nem lehet elég korán elkezdni. A leggyakoribb kérdések, amelyekre a legnehezebb volt felelni, a következők voltak: „Jó suli a Bárdos?”, vagy „Sokat kell itt tanulni?” Nos, mit is mondhat ezekre az ember... nehéz volt válaszolni, de szerencsére sikerült megoldanunk egy „attól függetlenül”, ugyanis ha valaki a Bárdosba jön, és egyetlen vagy főiskola a célja, akkor bizony keményen kell tanulnia. Erre a kicsit lustább általános iskolások picit megrettentek, de ezt sikerült kompenzálni az egyedi és különleges iskolai programjaink felsorolásával. Talán így sikerült a többséget arra motiválnunk, hogy gyakoroljanak szorgalmasan, és januárban eredményesen felvételizhessenek gimnáziumunkba.

A késő délutáni holt időszakban meglátogattuk az Árpád Gimnázium küldöttségét is, és kellemesen csalódtunk az „ösi riválisunkban”. A ráérő időben hosszan beszélgettünk két árpádos diákkal és az egyik pedagógusukkal, de nem sikerült meggyőznünk őket arról, hogy a mi iskolánk a jobb. Persze nekik sem sikerült átcsábítani minket, habár nagy volt a kísértés.

Mint minden évben, most is remekül éreztük magunkat, lyukat beszélgettünk a jövődöbéli bárdososok hasába. Bízunk benne, hogy közülük valóban az arra alkalmasak választják majd az iskolánkat. És nagyon reméljük, hogy jövőre, az immár hároméves tapasztalatunkkal újra ránk bizzák az általános iskolások tájékoztatását.

Könyves sors – magyar sors

Legyünk őszinték! Iskolánk tanulóinak nagyon kis hányada tudhatja azt, hogy ki is volt Püski Sándor, de most ezt a hiányosságát pótolhatja a Kedves Olvasó. Püski Sándor életének 99. évében, 2009. augusztus 3-án elhunyt világszerte ismert és elismert könyvkiadó volt.

Püski Sándor 1911-ben született Békésen egy szegény parasztszaládba. A családba született hat gyerek közül a harmadik volt, de később az elsővé vált idősebb testvérei halála miatt. 1929-ben érettségizett a helyi gimnáziumban jeles bizonyítvánnyal, de így sem volt reális a költségek miatt, hogy egyetemre járhasson. Így hát dolgozni kezdett a tehetséges fiú. Kitanulta a gyors- és gépírást, amit nagyon jól tudott hasznosítani a későbbiekben egyetemi tanulmányai alatt. Egy barátja révén azonban Pestre jöhetett, ellakhatott a Pro Christo diákszövetség diákjainak házában, majd egy magánügynéknél kezdett dolgozni, ki-nek segítségével továbbtanulhatott a Pázmány Péter Tudományegyetem jogi karán. Már ekkor megmutatkozott Püski rafinált észjárása. Abban az időben a tanulók munkáját nem segítették tankönyvek, sem egyéb más egységes összegzés, amiből tanulhattak, így önfenntartás szükségéből egyetemi jegyzetkészítésbe kezdett. Életét már nem töltötte ki más, mint a jegyzetkészítés és a jogi vizsgákra való készülés, munkáját is feladta. Feleségével ebben az időben ismerkedett meg egy bálon, aki még a munkában is párjává vált. A felesége szerencsére éppen abban bizonyult ügyesebbnek, amiben Püski kevésbé (technika és a gépek kezelése).

A sokszorosítás problémáját leküzdve a következő gond az eladás volt. Tanárai beleegyezése után egyetemi folyosókon kötött üzleteket, majd 1938-ban megnyitotta első könyvesboltját. Ekkor még könyvkiadásra nem használhatta boltját, csak kereskedésre. Egy évvel később alapította meg a Magyar Élet Könyvkiadót. Mint a legtöbb vállalkozó életét, így az övét is sikerek és mélypontok váltakozása jellemezte. Volt, hogy

PRO ÉS KONTRA

Püski és a tisztaeszlári vérvád

Az internetről pillanatok alatt megtudjuk, hogy Püski Sándor 1941–44 között összesen háromszor adta ki Bary Józsefnek, a tisztaeszlári per vizsgálóbírájának fia által szerkesztett visszaemlékezését. Ebbéli szerepéért történészhez méltalan fröcsögő gyűlölettel értekezik „antiszemita mivoltáról” Karsai László 2003-ban. Bár Püski 1989 után sajnálkozott a kompromittált mű kiadása miatt, nyilvánvaló, hogy a népi írók és holdudvaruk 1938 után nem szomorkodott a magyarországi zsidóság antidemokratikus jogfosztásáért. Ennek ellenére belekeverni őket a nácizmus bűneibe: történelemhamisítás.

nagyobb lakásba költözhetett, de olykor olyan esetekkel is szembe került, hogy még a bútorait is elárverezték. Ennek ellenére nem riadt vissza elsőkötetes szerzők alkotásainak megjelentetésétől sem, de főként a népi írók műveit adta ki. Mind a három műnemben időtálló műveket jelentett meg, elég megemlíteni Erdélyi József, Gulyás Pál, Sinka István, Szabó Pál, Takáts Gyula és Tersánszky Józsi Jenő nevét. A Magyar Élet-kiadványok összességében sok tudományos, ismeretterjesztő és radikális politikai tartalmú művet találhatunk. Egyéb nagy nevek, mint például Szabó Dezső, Veres Péter, Kodolányi János és Németh László tanulmánygyűjteményei lehettek fel a kiadó programján.

A Soli Deo Gloria református ifjúsági egyesület segítségével 1943-ban rendezte meg az első balatonszárszói Magyar Élet-tábort, amely még a mai napig is össze-összeül, de most már fiai vezetésével. A szárszói találkozók nemcsak a háborús idők jelentős eseményei voltak, de itt került sor a világháború utáni teendők megtanácskozásra is. Kiadói munkája mellett 1944-ben, a német megszállás idején ellenállást is szervezett.

1950-ben államosították üzletét, majd 1962-ben koholt vádakkal egy évre börtönbe zárták. Szabadulása után a házaspár Amerikába utazott az új élet kezdésének reményében. Emigrálásuk után lakásukból, nehéz körülmények közül folytatták kiadói ténykedésüket, majd előadókörutakat szerveztek magyar meghívott művészekkel. Püski Sándor néhány évvel később New York magyar negyedében nyitott egy kis Corvin nevű könyvesboltot, majd egy év múlva, 1975-ben hozta létre a Püski Kiadót, ahol a Magyarországon kicenzúrázott munkákat adta közre. Kiadványai között ekkoriban békében megértek Csoóri Sándor és Konrád György, Csurka István és Faludy György könyvei. Évekkel később a már egy jobb helyre

Szellemnagyk a 2003. évi könyvhéten. Azóta Püski Sándor és Nagy Gáspár neve egyaránt fekete keretessé vált
AZ OLDAL KÉPEI: INTERNET

költözött Püski-Corvin Magyar Könyvesház a nyugati magyarság szellemi központja lett.

A rendszerváltáskor visszatért Budapestre, ahol a Krisztina körúton nyitott könyvesházat, amely a népi írók műveinek gyűjtőhelye lett. Itthon rengeteg díjat vehetett át munkája gyümölcséért – például: Magyar Örökség és Bocskai István-díj, Magyar Művészeti Akadémiai Arany Érme, Magyar Művészetért elismerés. 2005-ben feleségével együtt Szent István-díjat kaptak, és 90. születésnapján Mádl Ferenc államfő a Magyar Köztársasági Érdemrend Kézpekeresztjével tüntette ki. 2002-ben erre a szellemileg gazdag életre tekintett vissza a cikk címét is adó Könyves sors – magyar sors című önéletrajzi munkájával. A kiadó munkáját ma fiai, unokái viszik tovább. Az emigrálás előtti kiadványaik ismét megjelentek, de az évtizedek során újabb kötetek is a polcra kerültek.

A Püski család kiadói munkássága a 20–21. századi magyar könyvkiadás egyik legértékesebb fejezetét alkotja. A magyar olvasó szemével nézve azt is ki merem jelenteni, hogy világviszonylatban is az egyik legértékesebb és leginkább csodálatra méltó fejezetének tekinthetjük.

BÉRCES KAROLINA ANNA

Pompásan buszozunk! – még mindig

GARACZI László 1956. július 17-én született Budapestben. Magyar-történelem szakos tanár lett belőle, majd megszerezte második diplomáját is filozófia szakon. Többek között rengeteg színpadi mű és filmforgatókönyv fűződik a nevéhez, de megannyi külföldi és hazai publikációt is magáénak tudhat.

A pompásan buszozunk című regény 1998-ban jelent meg a Jelenkor kiadónál. A mű főhőse talán maga Garaczi (bár nem jelenthetjük ki, és az ellenkezőjét sem állíthatjuk biztosan), de egy-egy utalás erre enged következtetni: a Gara László név, majd több László keresztnevű és vezetéknevű kissrác említése, az az elmondhatatlan G betű az apa aláírásában. De bekerül a képbe Lemúr Miki is, akit akár szintén azonosíthatnánk az íróval. Az elbeszélő egy kisgyerek (néha talán egy felnőtt,

aki visszaemlékezik a régi szép vagy kevésbé szép időkre). Egyes szám első személy... hoppá, máris E/3. Az igeidők szintén zavarosak: jelen idő, hirtelen váltás, és máris múltban vagyunk, hát mi van itt? Zavarodottság, nem tudod, mi van, most akkor ki is beszél, és mit is mesél? Emlékezés vagy valóság?

Egy biztos, bárki is ír bármilyen időben, a két legkedvesebb mondata a „Jaj, istenem, minek is nőttem meg” és a könyv címét is adó „Pompásan buszozunk!” Ha a nyelvezetéből akarnék kiindulni, nem hinném, hogy egy kisgyerek így beszél, vagy ha mégis, hát maradi vagyok, folyton változik ez a világ.

Már nem lepődöm meg semmin, ezek a Garaczi-témák mindig rejtegetnek valami izgalmat. Rákényszerít, hogy gondolkozz, vagy leg-

alább csak egy kicsit agyalj. Nem hagy nyugodni. Felemész a kíváncsiság. Olvasd el bátran, hidd el, belezavarodsz, de mégis jó! Emlékezés a régi időkre, a gyerekkorra, a felnőtt szerelmeinek, élete kilátástalanságának, céltalanságának bemutatása... és hát valljuk be, azért eszünkbe juttatja a MI régi csinnytevéseinket is (még ha ezeket nem is követte igazgatói rovó), a szerelmes leveleket és a délutáni bandázást.

És a végére egy kis ízelítő, figyelj! „Felnőni ráfizetés, lemondani arról, ami elegáns, nagyvonalú, szellemes, szabad, játékos és eleven. Felnőni annyi, mint megtanulni bárkinek engedelmeskedni, aki ostoba, gyáva, boldogtalan, elnyűtt és oktondi.” A kisgyerekek nem ilyennek látják a világot! Sőt! Még majdnem minden „nagyvonalú, szellemes, szabad, játékos és eleven”, játék, móka, kacagás (igen, még valószínűleg egy igazgatói rovó után is). És az igazság: a felnőttlét már szerintem sem ilyen. Bizony sokszor tényleg azt hisszük, már nem lehet rosszabb, de mindig minden megoldódik. Ha igazgatói rovót kapsz, ha a Tausz Jutka szerelmet vall, hiába pofozod fel az osztály és a bések előtt, vagy ha a fiúk délután vérszerződést akarnak kötni csak azért, hogy Téged hecceljenek, akkor gondoldj arra, hogy ez mégis csak móka, kacagás. Csak egy kicsit talán másképp.

JÁRFÁS VIVIEN

Pataki Petra Gabriella

Egy szerda az iskolában

„Az egyik nap unatkoztam órán, és elkezdtem firkálgatni... Valahogy, mikor jobban megnéztem a firkákat, megláttam benne a vers első sorát, és eszembe jutott rá egy jó rím... Gyorsan füzetet ragadtam, és elkezdtem írni a verset... A tanító néni észrevette, hogy nem a feladatra figyelek, és odajött megnézni, miért nem... Mikor odajött, és megkérdezte, hogy mit csinállok, én odaadtam neki a kész (füzetben több, mint másfél oldalas) verset, azt mondta, hogy én mindenben tehetős vagyok... Én ebben nem hiszek, ezért kérlek benneteket, mondjátok meg ti: igaz-e? Előre is köszönöm...

Újra itt az iskola,
Sokgyerekes tanoda,
Melyben az ember megtanulja,
Hogy mi a főnév fogalma...
Most az ige következik,
A megoldást kérdezik,
S kinek jó, kipipálja,
Kinek nem, aláhúzza...
A németet leírom,
Majd időre tanulom,
Épp Magyarország az anyag
Megtanuljuk a tájakat:
Ungarische Tiefebene,
Voralpen, Kleinebene...
Igeragozás: ich, du, er,sie,es,
Wir, ihr, sie/sie, mindjárt kész lesz!
Míg ragozzuk az igéket,
A többiek bambulva ülnek:
Nekik semmi dolguk sincsen,

A tanítójuk beteg éppen...
Matekórán dolgozatot írunk:
Alapokról mennyit tudunk?
Szorzás, osztás, kivonás,
Meg pár könnyű összeadás...
Kirázom a kisujjamból,
Még nincs elegendő a matekból!
Informatikán még csak játszunk,
De később majd Word-del írunk,
Rajzolunk a Paint-tel,
És szerkesztünk az Exel-lel..
Jön a finom ebéd,
Nem valami kotyvalék!
Végre hazaértem,
S véget is ért a versem...

Vonatút oda-vissza

Négy óra a síneken oda, négy óra vissza, tehát el kellett foglalnom magam valamivel...

Oda:
Zakatot a vonat,
Óvakodj, ha tolat!
Csendes, lopakodó üzemmódban
siklunk a cél felé gyorsan.
A kupéban 7-en ülünk,
csoda, hogy elférünk!
Sok ember alszik a vonaton,
vagy bámul ki az ablakon...
Én csak egy rövid verset írok,
most csak ennyit bírok...
Vissza:
Most már 8 az utasok száma,
alig férünk egy kupéba!
Hárman olvasnak, egy zenét hallgat,
én írok, anyu hallgat...
Károlyi-kastély kép alatt ülünk,
lassan halad a vonat velünk.
Kívül csak sötétséget látok,
s egy mandarint kívánok...
Mellettnk egy vonat húz el,
s mit képzél:
gyorsabban halad, mint mi,
ezért majd meg fog fizetni!
Üljetek ti is vonatra,
meleg üdvözléssel: Petra”

Háború a két asztalon

Bábelőadás készült Varró Dániel és Szabó Borbála Lira és epika című művéből. A Budapest Bábszínházban 2009. májusa óta tekinthetjük meg ezt a Mácsai Pál által rendezett kétrészes mesejátékot.

Ne tévesszen meg senkit, hogy ez „csak” báb-előadás, hiszen bizonyítani tudom, a felnőttek is élvezik. A történetben Liria és Epikum – mióta világ a világ – örökös ellentétben állnak, s a béke érdekében arra jutnak, Lira herceget és Epika hercegnőt összeadják. Persze a dolgok sosem úgy alakulnak, ahogy azt eltervezzük.

A rendező jól eltalálta az összhangot a két sajátos modorú és jellemű család bemutatásánál, mégis tisztán érthető, ki kivel van, főleg a kezdő jeleneteknél érezheti a nézőközönség, hogy az

éppen szereplő báb melyik félhez tartozik. Liria lakói érzelmekkel túlfűtött, verses formában beszélő figurák, akik imádják a szépet. Velük szemben állnak a másik asztalon, a precíz, kimért epikumaiak, akik mindent lexikonba írnak fel, de csak információként, nem kell nekik a meseszöveg. Így élnek egymás mellett az országok, a színpadon Bagossy Levente tervező ezt a két régiót egymás mellett álló két asztallal szimbolizálta. A diszlet nem volt túlparádézva, az asztalokra kerültek apró székek, ha éppen Prozetta királyné férjével, Eposz királlyal étkezett, s az igen szélsőséges humorú apródjukat hallgatták, de például létra, s erkély is előkerült a hódító Lira herceg jelenetében. Minden egy színben tündökölt, olyan kartonpapírféleben, ilyen papundecli színűek az említett bútorok, de a bábok maguk is. Mint megtudtam a darab után, minden fából készült (kivéve a színészeket), de a bábok külseje papírral volt fedve, igazán remek ruhaköltemények díszítették őket. Epika hercegnő öltöztetését is nagyon ötletesen megoldották, de nemcsak a ruhák, hanem maguk a bábok is jól festenek, némelyikük az őket irányító színészre is hasonlít. Minden szereplőnek megfelelő arckifejezést alkottak (szereplő alatt itt a bábokat értem), a papnak méltóságteljes, s például a két lírium apródnak nagyon mókás a „mimikája”. A mozgásuk ezeknek a báboknak nagyon bonyolultnak tűnt, mivel nemcsak a végtagjaik lendültek, olyan Barbiebabaszerűen, de a kézfejük mozgásával is hangsúlyozták az egyes szereplők egyéniségét. A Lira és epika abból a szempontból is különleges bábelőadás, hogy a színészek nem bújnak paraván mögé, így az ő saját viselkedésük, arcjátékuk is közrejátszik a mesejáték remek hangulatában a nek. A színészek egyszerű fekete ruhát és kesztyűt viselnek, s ha a darab közben a szemünk valamelyikük arcára téved a bábok helyett, tökéletesen látható, hogy beleélik magukat a szerepbe.

Ez az előadás igazán modern, nemcsak a színpadi játék, de a szöveg szempontjából is, rengeteg poén és szójáték van benne. Az előadóterem egészen picike, de az ott ülők egytől egytől legyűzők a Lira és epikát.

- KOLLY -

Móka és kacagás

– avagy egy régészeti feltárás hiteles története

Az ásás roppant komoly dolog. A kívülálló számára. Valójában azonban az ásás móka és kacagás. Az ásáson lebaránszol, megtanulod, milyen az igazi munka, szerzel sok barátot. Az ásáson nagyon sokat nevelsz, és azzal foglalkozol, amit szeretsz: a törővel. Az ásás során bennfentessé válsz a múzeumban. Az ásáson koszos leszel, leélsz, kifáradsz, becsavarodsz, megutálsz a szennyórt, reggel megfagysz, napközben megsülsz. Izomlázad lesz, meg csinos kis vízhólyagok a tenyered minden pontján. És mégis imárod. A nyáron mi ily módon ismerkedtünk meg a fizikai munka szépségeivel. Hogy egy kicsit pontosabb képet kapjatok arról, valójában mi is folyt Vértesszőlős határában, Pál Gabriellát, a feltárás vezető régészét kérdeztük a részletekről.

☛ **Honnan lehet azt tudni, hogy leletek rejtőznek egy adott területen?**

– Van egy olyan törvény, amely kimondja, hogy ami a földben van, az a magyar állam tulajdona, és védelmet élvez. Ez azt jelenti, hogy ha valamilyen földmunkát, esetünkben építkezést terveznek a területen, előtte a befektetőnek kötelező megbízni a területileg illetékes múzeumot és finanszírozni egy feltárást. Ez az első szempont. Már korábban is tudtuk, hogy ez egy gazdag lelőhely. A régészetben van egy terepbejárás nevezetű módszer. Szántás, boronálás után végigjárjuk a területet, és körbenézünk, hogy nem fordított-e ki valamit a földből a munkagép. Szőlősön követ, illetve cserépdarabokat találtunk, így nyilvánvalónak tűnt, hogy egy római kori lelőhely húzódik a föld alatt, nem is olyan mélyen. Egy másik módszer, amelynek köszönhetően rábukkanhatunk a lelőhelyekre, hogy az örökségvédelem légi felvételeket készít tavasszal, például egy búzatábláról, ilyenkor pedig egyértelműen látszik, hogy ahogy sarjad a búza, a föld alatt, a fennmaradt falak mentén alacsonyabbra nő.

☛ **Miért pont ezt a területet kellett feltárni? Egyéb szempont nem volt?**

– Dehogynem! Tudjuk, hogy régen itt folyt az Által-ér. Az őskortól kezdve, amíg az Eszterházyak idején le nem csapolták, itt egy lápos, mocsaras, erdős terület volt. Ezekből arra következtettünk, mivel elég jók voltak a környezeti adottságok, hogy az emberek is letelepedhettek. Sőt, azt még

tudjuk is, hogy ezen a területen vezetett keresztül Budáról Bécsbe a mészárosok útja, amelyen a szürkemarhákat hajtották.

☛ **Hogyan zajlott a munkafolyamat?**

– Az első lépés mindig az, hogy egy géppel lehúzzuk a felső réteget. Ez az a réteg, amiből nem lehet túl sok mindent megállapítani, mivel nagyon kevert. Erre azért van szükség, mert ezen réteg alól már előbukkannak leletek. Vértesszőlősön húsz centi után kikukucskáltak a kövek. Ezután ötször ötös szelvényeket kell kialakítani, és elválasztani őket úgynevezett tanúfalakkal, amelyek arra szolgálnak, hogy ahogy mélyebbre ásunk, az oldalukon látni lehessen a rétegek közti különbséget, így a kormeghatározásban segít. A második lépés az ásás és lapátolás. Utána következik a félbontás. E folyamat közben derül ki, hogy hányféle földréteg van egymáson. És persze jön aztán a házak, kövek és sírhelyek söprögetése.

☛ **Meg a gyomlálás...**

– Igen, az is! Szóval, minden munkafázis után le kell rajzolni és fotózni a szelvényeket, hogy később tudni lehessen, mi milyen sorrendben és honnan került elő. Az összes lelet, hely, fal kap egy úgynevezett stratográfiai számot, ami rákerül a stratlapra, amit az ásásvezető, sok más észrevétellel együtt, beleír az ásási naplóba. A

feltárás során talált cserépdarabkákat, téglákat, csontokat, köveket a múzeumban megmossuk, és utána indulhat a puzzle. Megkeressük, hogy a sok apró töredék között van-e olyan, ami összeillik.

☛ **Csak római kori leletekre számítottatok?**

– Igen, a többi meglepetés volt. Mint említettem, húsz centi után római leleteket találtunk. Aztán tisztítás közben jött elő a többi.

☛ **Ja, igen, hogy is volt... bronzkori...**

– Igen. Illetve a közép-bronzkorból valók a mészbetétes kerámiák. Ezeket Krisztus előtt 2000 körül csinálhatták. Ezek, tudjátok, azok a fekete kis kerámiák, amelyeket kézzel készítettek, és a külsejére szép mintákat karcoltak, ezt pedig mészszel töltötték ki. Aztán a következő, ami időben

A SZERZŐ FELVÉTELEI

jön, az a Kr. e. 1300 körüli halomsíros temető. Ez a mészbetétes, illetve a bevándorolt népek kultúrái keveredésének eredménye. Ezek kőpakolós sirok. A tetejére földet halmoztak, és körberakták kövekkel. Természetesen ezeket kirabolták, így kevés bronzmelléklet maradt ránk. Ti is ott voltatok az egyetlen olyan bronzkori sír feltárásánál, ami egy női sír volt, és ruhavereteket és tüket találtunk. A kőpakolós sirok mellett még egy jelképes, szórt hamvas sírt is találtunk, amit egy kis bögre jelzett. Ezt a római kor követi, ami nem egységes. Két fontosabb időszakra bontható, a II. század végére, III. század elejére és a III. század végére, IV. század elejére. Nem vagyunk száz százalékig biztosak benne, de lehet, hogy egy villagazdaságot találtunk. Több kőház között megtaláltuk a fűtés romjait, illetve festett cserepeket. És időben az utolsó az Árpád-kor. Földbe mélyített házak és kemencék nyomaira bukkantunk. Itt az az érdekesség, hogy sok szájával lefelé fordított edényt találtunk. Úgy hisszük, hogy ezek vagy határjelzőként, vagy bajúzóként szolgáltak. Sajnos a feltárás mellett húzódo országút miatt nem tudni, hogy folytatódik-e a falu, vagy sem.

☛ **Mi történik a leletekkel?**

– Mossuk, rendszerezzük, restauráljuk őket folyamatosan. Az ásás legszebb, legértékesebb darabjaiból kamarakiállítás tervezünk, így a sajtóban „titokzatos négerfejekként” elhíresült baba-fejeket mintázó kerámiadarabok, pénzék, edények

és bronzmellékletek megtekinthetők lesznek. Az ásatásról a Múzeumok Őszi Éjszakája címmel novemberben megrendezésre kerülő eseményen egy vetített képes előadást tervezünk a feltárás vezető társammal, Kisné Cseh Juliannával.

☛ Tartanak még kint a munkálatok?

– Tulajdonképpen már nem, mert a szelfogyott, pedig az ásatás még koránt sincs befejezve. Néhányan még kint vagyunk és kutatunk, a bronzkori síroknál és a római részen folynak ezek az utómunkálatok. Ezenfelül van még rengeteg mosásra váró lelet, és várunk a takarási engedélyre is. A takarás során egy úgynevezett geotextília kerül az egész ásatás területére, így amikor betemetik, és ráépítenek, a lelőhely nem sérül, tehát később, akár évszázadok múltán is, újra kiáshatja majd valaki épségben.

☛ És milyen érzés abbahagyni az ásatást?

– Hát, két érzés kavargom bennem. Az egyik, a rossz az, hogy szakmai szemmel nézve nem úgy lett befejezve, ahogy szerettem volna. Olyan sok feltáratlan rész maradt, és tudtam volna még lejjebb is menni, de sajnos idő és pénz hiányában csak ennyire futotta. A másik, hogy fantasztikus volt. Most nem azért, de szerintem ez az egyik legjobb nyári meló. Egy csomó jó fej ember gyűlt össze.

☛ Meg néha ebédet is kaptunk... meg a Dodi utánozhatatlan, jeges bodzaszörpje... Úúú...

– Na, igen. Nem tudom, hány munkahelyen bognácsznak az irodában. Szóval az élmények domináltak a szőlősi ásatáson, és titkon reménykedem, hogy egyszer még folytathatjuk.

Tizenhét napot töltöttünk boldog ásatási segédmunkásokként, nagyrészt júliusban. Hajnali 4-kor keltünk, hiszen hatkor már dolgoztunk; minden nap más volt a dolgunk, és gyakran a társunk is, de élveztük. A reggeli- és ebédszünetek jelentették a Kánaánt, amikor mindenki betömörült a kis sátor alá, ami egy ideig árnyékot adott. Munka után koszosan, izzadtan és fáradtan egymást locsolgatva, spriccelve igyekeztünk a szőlősi vasútállomás felé, ahonnan két megállónyit jöttünk haza, általában bliccelve. De gyakran kötöttünk ki az új barátokkal a „kinti Meki” kellemes kis épületében. Vajon hová lett a fizetés...?

BÁNYAI CSEPERKE – ALTMANN VIVIEN

A mindennapi test-edzés fontosságáról

SIR WINSTON Churchill bölcs ember volt. Minidig odafigyelt a testedzésre. Nehogy atlétahírbé hozzák. „Csak semmi sport!” Ez volt a jelmondata. A nehéz időkben, mikor a brit nemzet ereje végső megfeszítésével tett bizonyosságot oroszlán szíveről, saját bevallása szerint az ordítást vállalta magára. Napi egy üveg brandy, és minden helyzetben szivar. (Később titkára elárulta, idősebb korban nem volt már láncdohányos, de biztonság kedvéért mindig volt a zsebében egy félig szívott szivarcsikk a fotográfusok kedvéért.) Közismert és jól dokumentált volt kapcsolata az alkohollal. Még indiai és dél-afrikai szolgálata alatt vált szokásává, a fertőző betegségek megelőzése céljából, hogy minden italába whiskyt keverjen. Kedvelte ezen kívül a pezsgőt, a brandyt és a jó borokat. Miniszterelnöksége idején találkozott a Ritz és a Savoy szállók éttermeiben bonyolította le. Szegény Churchill roppant egészségtelenül élt. Vedelte a whiskyt, szivarozott, és a „csak semmi sport!” szellemében élt. Végigcsinált két világháborút elég aktívan. Nem igaz, mit stresszelhetett! Az ilyesmi megbosszulja magát. Alig élt tovább kilencven évnél... De meddig élhetett volna, ha az egészséges életmódot választja!

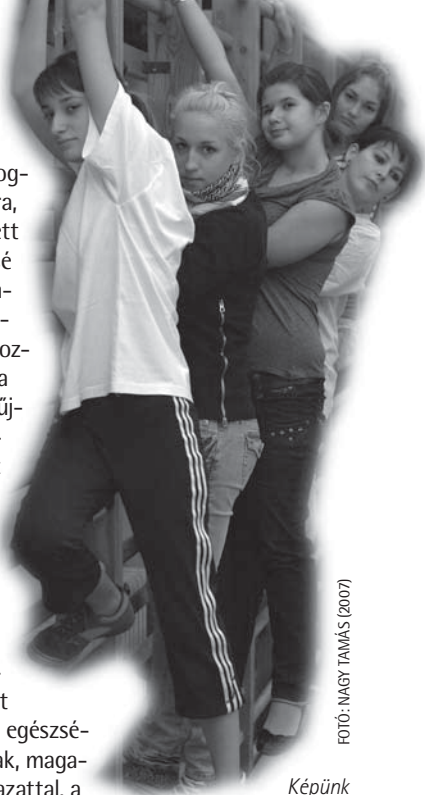
Persze Churchill a kivétel... Amikor ő ezt mondta, akkor változtak az addig vadászó, párbajozó férfiak atlétává, futballozó sportemberré. Az emberiség története a kezdetektől fogva elválaszthatatlan a testmozgástól. Tanulmányozva néhány még ma is gyűjtőgető, vadászó életmódot folytató népcsoport szokásait, írták le a kutatók a „kőkorszaki ritmus” fogalmát, érte ez alatt egy olyan természetes ciklusát a váltakozó nehézségi fokú testmozgásnak, amikor is egy-két napig tartó intenzív, kimerítő testmozgást – mint például vadászat vagy bizonyos termények begyűjtése – egy-két napos pihenő, ünneplés követ. Időszámításunk előtt nagyjából 5000 évvel a földművelés fejlődése lehetővé tette, hogy nagyobb csoportok letelepedve településeket hozzanak létre, ahol már specializálódás révén, mintegy szakosodtak

bizonyos foglalkozásokra, s ez nem tett szükségessé olyan intenzív erő kifejtést, testmozgást, mint a korábbi gyűjtőgető, vadász-halász életmód. Míg a vándorló törzsek tagjai a régebbi tanúsága szerint meglepően egészségesek voltak, magasak, jó fogazattal, a letelepedettek élet-

Képünk csak illusztráció

tartama bizonyos idő után csökkent, valamint átlagos testmagasságuk is. A régi Görögországban, a Peloponnészoszi-félszigeten fekvő Olümpiában már 2500 évvel ezelőtt is rendeztek olimpiai játékokat. Híres „edzőtábor” volt egy Krotón nevű poliszban, ahol az állandó testedzést egy újnak számító, magas fehérjetartalmú, főleg hústeleken alapuló táplálkozással kötötték össze. Az a felismerésük, hogy az egészséges életmódhoz kellő mennyiségű testmozgás szükséges, már Kr. e. ötszáz évvel forrásokkal bizonyítható. Tanításuk ma is helytálló: lélegezz friss levegőn, egyél helyesen megválasztott ételeket, igyál jó italokat, sokat mozogjál, aludj elegendőt. Ez a klasszikus elképzelés, hogy mindenki önmaga tud legtöbbet tenni saját egészségéért – például megfelelő étkezés, testmozgás és alvás révén – korunkban ismét aktuálissá vált, hiszen a lakosság egészségi állapotával foglalkozó szakemberek és politikusok meggyőző érvelése szerint az egyén egészsége vagy egészségi állapota nem csupán az egészségügy függvénye, de legalább olyan mértékben meghatározó jelentőségű az egyén életmódja, amelynek a táplálkozás és testmozgás is részét képezik.

– LEGÁT –

FOTÓ: NAGY TAMÁS (2007)

SPORTEREDMÉNYEK

Atlétikában országos eredmények: a fiúk sérülés miatt nem tudtak részt venni. Távolugrásban Terdik Tamara (11. d), Salamon Sára (11. c), Kiss Ágnes (11. c) és Polák Evelin (12. d) 2. helyezést ért el. Gerelyhajításban ugyanők a 11. c és Balatoni Dórával kiegészülve 6. helyezést szereztek. A leány 4x800 méteres váltó (Polák Evelin, Pongrácz Dóra, 9. a, Tóth Viktória, 11. c és Weigert Judit, 11. d) 10. helyen végzett.

MEGYEI EREDMÉNYEK

Távolugrásban a Salamon Sára–Kiss Ágnes–Polák Evelin csapat az 1. helyen végzett. Gerelyhajítás

ban ugyanők szintén diadalmaskodtak. A fiú svédváltó (Pálházi Ákos, 12. a; Szalontai Tibor, 10. c; Jancsekity Zoltán, 12. d; Kecskés Csaba, 10. c) szintén az élen végzett.

Második helyen végeztek: a lány 4x800 méteres váltó (Izing Dorina, 9. a.; Pongrácz Dóra 9. a; Tóth Viktória, 11. c, Weigert Judit 11. d); továbbá a lány svédváltó (Polák Evelin–Salamon Sára–Terdik Tamara–Kiss Ágnes); a fiú távolugrócsapat (Pálházi Ákos–Szalontai Tibor–Kecskés Csaba–Szabacs Richárd, 11. a és Jancsekity Zoltán 12. d); valamint a fiú diszkoszvetők: Szalontai Tibor, Szűcs Gergő, 11. a; Kiss Kolos,

12. a; Fekete Gábor, 12. a és Török Márk a 10. c osztályból.

Az ötödik helyen végeztek a fiú súlylökők (Szalontai Tibor, Szűcs Gergő, Pálházi Ákos, Török Márk és Kecskés Csaba, 10. c); valamint a gerelyhajítók (Pálházi Ákos, Szűcs Gergő, Fekete Gábor, Török Márk és Kecskés Csaba).

A Megyei Tricepsz Triatlon váltón az első helyen végzett az V. korcsoportbeli lánycsapat (Barabás Júlia, 11. b.; Weigert Judit és Tóth Viktória). A 2. helyet érte el a III. korcsoportos lánycsapat (Antalóczy Zsanna, Prigya Csenge, Reichnach Kinga – mind 9. árok). A 3. helyet szerezte meg a III.

korcsoportos fiúegység: Szerencsi Szabolcs, Holló Bálint, Katona Károly az 5. a osztályból.

LABDARÚGÓ-MÉRKŐZÉSEINK

A IV. korcsoportban a Vértesszőlőt 6–0-ra, a Kőrösi-iskolát 15–0-ra győztük le. A III. korcsoportban a Vértesszőlős ellen 4–3-as siker, de a Dózsa-iskolával szemben ugyanilyen arányú fiaskó lett a vége. Kispályán a leányok a Kosuth-központtal szemben 3–2-re, a Felnerrel szemben 4–0-ra győzték. A fiúk 6–3-ra zakóztak a Fellnertől, 2–1-re verték a Közgáz, és 4–3-ra kikaptak a Péch Antaltól és a kereskedelmi szakközépiskola csapatától.